VYSOKÁ ŠKOLA DANUBIUS FAKULTA PRÁVA JANKA JESENSKÉHO

MEDZINÁRODNÉ HUMANITÁRNE PRÁVO

DIPLOMOVÁ PRÁCA

VYSOKÁ ŠKOLA DANUBIUS FAKULTA PRÁVA JANKA JESENSKÉHO

MEDZINÁRODNÉ HUMANITÁRNE PRÁVO DIPLOMOVÁ PRÁCA

Kód práce: 3677d2a4-c021-4a8e-969d-d3793e55fb28

Študijný program: Právo

Študijný odbor : 6835 Právo

Pracovisko: Katedra medzinárodného a európskeho práva

Vedúci diplomovej práce: prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc.

Sládkovičovo 2018

Bc. Marek Hochmann

MEDZINÁRODNÉ HUMANITÁRNE PRÁVO

Meno a priezvisko študenta:	Bc. Marek Hochmann	
Študijný program:	Právo	
Študijný odbor:	6835 Právo	
Typ záverečnej práce:	DIPLOMOVÁ PRÁCA	
Jazyk záverečnej práce:	slovenský	
Názov:	Medzinárodné humanitárne právo	
Anotácia práce:	Cieľom tejto diplomovej práce je zmapovanie vzniku a postupného vývoja medzinárodného humanitárneho práva, ako aj priblíženie dôvodov jeho vzniku. Práca sa zaoberá hlavnými zásadami a pravidlami samotného medzinárodného práva a následným predstavením Ženevského práva , ako práva určeného na ochranu obetí ozbrojených konfliktov.	
Školiteľ:	prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc.	
Oponent:	JUDr. Rastislav Funta, PhD., LL.M.	
Katedra:	Katedra medzinárodného a európskeho práva	
Vedúci katedry:	prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc.	
Dátum zadania:	17.03.2017	
Dátum schválenia:	03.04.2018	
	vedúci katedry	
študent	školiteľ, oponent	
Dátum potvrdenia finálnej verzie práco	e, súhlas s jej odovzdaním (vrátane spôsobu	
sprístupnenia)		
Dátum, školiteľ, oponent		

ČESTNÉ VYHLÁSENIE O VYDANÍ ZÁVEREČNEJ PRÁCE, RIGORÓZNEJ PRÁCE ALEBO HABILITAČNEJ PRÁCE V RÁMCI PERIODICKEJ ALEBO NEPERIODICKEJ PUBLIKÁCIE

Titul, meno a prie	ezvisko:	Bc. Marek Hochmann		
Dátum a miesto n	arodenia:	25.11.1983, Bratislava		
Trvalý pobyt:		Odborárske námestie č 6, 811 07 Bratislava		
Vysoká škola:		VŠ DANUBIUS, Richterova 1171, Sládkovičovo		
Fakulta:		Fakulta práva Janka Jesenského		
týmto čestne	vvhlasuiem.	že		
X	bakalárska			
	diplomová	práca		
X	dizertačná	práca		
X	rigorózna p	oráca		
X	habilitačná	práca		
s názvom: M	EDZINÁRO	DNÉ HUMANITÁRNE PRÁVO		
ktorej som at	ıtorom, bola			
X	pred zaslan	úm		
X	po zaslaní			
do centrálnel	no registra zá	verečných, rigoróznych a habilitačných prác publikovaná		
X	v celom roz			
X	z časti	Esuitu		
ako				
X	periodická	publikácia		
X	-	r ká publikácia		
A 1, 1, a 1 a	:1	Xaati aan aa waxi daana Xiala ataiin DDE dalaan aataa adaa adaa da da		
Ak bola publikovaná iba časť práce uvádzam čísla strán PDF dokumentu odovzdaného do informačného systému vysokej školy, ktoré boli publikované:				
informacieno systemu vysokej skory, ktore bom publikovane.				
•		4.		
V		dňa		

autor

POĎAKOVANIE	
Moje poďakovanie patrí prof. JUDr. Stanislavovi Mrázovi, Csc., k	
nasmerovanie ku problematike, cenné informácie a trpezlivosť pri zrode a písaní tejto diplovovej práce	konzultáciách stáli pri
18.03. 2018	

autor

ABSTRAKT

Bc. Hochmann, Marek. Medzinárodné humanitárne právo. Vysoká škola Danubius, Fakulta práva Janka Jesenského, magister Mgr., Sládkovičovo, 2018, 72s.

Cieľom tejto diplomovej práce je poskytnúť obraz o historickom vývoji medzinárodného humanitárneho práva, ako aj ozrejmiť potrebu vzniku samotného práva. Vymedzíme v nej pojem medzinárodné humanitárne právo a následne nám táto práca predstaví postupný rozbor prameňov práva, spôsob ochrany obetí vojny, ako sú ranení, chorí či stroskotaní zajatci.

Práca pozostáva z piatich kapitol. Prvá z nich sa venuje vymedzeniu pojmu medzinárodné humanitárne právo. V druhej kapitole si predstavíme historický vývoj, ktorý má základ v starovekých civilizáciách a postupom času sa zdokonaľuje. Bližšie si tu predstavíme aj pôsobnosť noriem medzinárodného humanitárneho práva. Tretia kapitola je venovaná prameňom Ženevského práva a to konkrétne štyrom ženevským dohovorom a ich dodatkom. Štvrtá kapitola je zameraná na ochranu obetí vojny, pričom sa bližšie venuje vojnovým zajatcom. V záverečnej kapitole je zhrnuté trestanie v prípade porušenia medzinárodného humanitárneho práva.

Kľúčové slová: Medzinárodné humanitárne právo, Ženevské dohovory, Ochrana obetí vojny, ranení, chorí, stroskotaní, vojnoví zajatci, civilné obyvateľstvo.

ABSTRAKT

Bc. Hochmann, Marek. International humanitarian law. Danubius University, Janko

Jesensky Faculty of Law, magister Mgr., Sládkovičovo, 2018, 72s.

The purpose of this thesis is to provide a picture of the historical development

within the international humanitarian law as well as to clarify the need for the law

itself. We will define the international humanitarian law following a gradual analysis

source of the law, the protection war victims such as the suicides, wounded, sick or

crafty prisoner.

The thesis has 5 chapters. The first chapter will define the international

humanitarian law. The second chapter will introduce the historical development,

which has the base in ancient civilizations and its improvement within the time. This

chapter will bring us closer to efficiency of international humanitarian law norm.

The third chapter is dedicated to the source of Geneva Law, particular by the four

Geneva agreements and its convention. The fourth chapter shows protection of war

victims, getting closer to military prisoners. The last chapter summarizes punishment

in the event of international humanitarian law violation.

Keywords: International Humanitarian Law, Geneva Conventions, Protection of

War Victims, Wounding, Sickness, Stroke, War Prisoners, Civilians.

7

OBSAH

AB	STRAKT	6
AB	STRAKT	7
PRI	EDHOVOR	. 10
ÚV	OD	. 11
1.	VYMEDZENIE POJMU MEDZINÁRODNÉ HUMANITÁRNE PRÁVO.	. 14
2.	HISTORICKÝ VÝVOJ	. 16
2.1	STAROVEKÉ CIVILIZÁCIE	. 16
2.2	STAROVEKÝ EGYPT	. 17
2.3	ANTICKÉ GRÉCKO, RÍM	. 18
2.4	REFORMÁCIA	. 21
2.5	BITKA U SOLFERINA	. 23
2.6	HAAGSKA MIEROVÁ KONFERENCIA	. 26
2.7	ŽENEVSKÁ KONFERENCIA	. 30
2.8	PÔSOBNOSŤ NORIEM MEDZINÁRODNÉHO HUMANITÁRNEHO PRÁVA	. 34
3.	ŽENEVSKÉ PRÁVO – OCHRANA OBETÍ OZBROJENÉHO KONFLIKTU	. 35
3.1	ŽENEVSKÉ PRÁVO	. 35
3.2	PRVÝ ŽENEVSKÝ DOHOVOR O ZLEPŠ ENÍ OSUDU RANENÝCH A CHORÝCH PRÍSLUŠNÍKOV OZBROJENÝCH SÍL V POLI	. 38
3.3	DRUHÝ ŽENEVSKÝ DOHOVOR O ZLEPŠENÍ OSUDU RANENÝCH, CHORÝCH A STROSKOTANCOV OZBROJENÝCH SÍL NA MORI	. 39
3.4	TRETÍ ŽENEVSKÝ DOHOVOR O ZAOBCHÁDZANÍ S VOJNOVÝM ZAJATCAMI	
3.5	ŠTVRTÝ ŽENEVSKÝ DOHOVOR O OCHRANE CIVILNÝCH OSÔF POČAS VOJNY	
3.6	DODATKOVÉ PROTOKOLY	. 45
4.	OCHRANA OBETÍ VOJNY	. 46
4.1	VOJNOVÝ ZAJATCI	. 47
4.2	ZAJATIE	. 50
4.3	PRIEBEH VOJNOVÉHO ZAJATIA	. 51
4.4.	KONIEC VOJNOVÉHO ZAJATIA	. 53

4.5	OSOBY S ODLIŠNÝM PRÁVNYM POSTAVENÍM	54
4.5.1	DEZERTÉR	54
4.5.2	VOJNOVÝ ZLOČINEC	55
4.5.3	ZRADCA	55
4.5.4	ŠPIÓN	55
4.5.5	SABOTÉR	56
4.5.6	ŽOLDNIER	56
4.5.7	NELEGÁLNI KOMBATANTI	56
	TRESTNÝ POSTIH PORUŠENIA MEDZINÁRODNÉHO HUMANITÁRNEHO PRÁVA	58
5.1	STÍHANIE VOJNOVÝCH ZLOČINOV NA VNÚTROŠTÁTNEJ ÚROVNI	63
5.2.	MEDZINÁRODNÝ TRESTNÝ SÚD	65
ZÁV	ER	67
ZOZI	NAM POUŽITEJ LITERATÚRY	70

PREDHOVOR

V súčastnej dobe nám média s pomerne veľkou pravidelnosťou predkladajú na zreteľ vojnové konflikty, ktoré prebiehaju po celom svete. Informujú nás o nedodržiavaní, či porušovaní humanitárnych práv, ktoré by mali byť poskytované obyvateľom území nachádzajúcich sa vo vojnovom konflikte.

Pri podrobnejšom preštudovaní odbornej literatúry, odborných článkov, či elektronických zdrojov a následnou sumarizáciou zistených skutočností však zisťujeme, že informácie na ktoré nás upozorňujú tvoria iba malú časť zásad tvoriacich súčasť Medzinárodného humanitárneho práva.

Našim cieľom bolo vytvorenie širšieho výkladu pravidiel Medzinárodného humanitárneho práva (ďalej len "MHP"). Pri písaní práce sme vychádzali z faktov, ktoré sme si naštudovali z dostupných zdrojov, pričom zisťujeme, že MHP má korene v období starovekých civilizácií. Po oboznámení s vývojom MHP bolo našim ďalším cieľom priblíženie základných pravidiel, ktoré sú obsiahnuté v Ženevskom práve a neposlednom rade bolo našou ambíciou vytvorenie podrobného výkladu ku otázkam s ktorými sa náš predhovor začínal a teda nedodržiavanie a porušenie humanitárneho práva.

ÚVOD

V práci predstavujeme postupný vznik a následný vývoj humanitárneho práva. Prvotné náznaky pravidiel, ktoré by sme mohli zaradiť medzi pravidlá humanitárneho práva sa objavujú už v starovekých civilizáciách. Postupný rozvoj starovekých civilizácií si vyžadoval normatívnu reguláciu, ktorá mala spočiatku náboženskú povahu. V starovekom Egypte pozorujeme dôležitú zmenu, ktoŕa nastala v prípade dobytia nového územia. Kým v predchádzajúcich obdobiach boli civilní obyvatelia dobytého územia zabíjaní, alebo braní do otroctva v tomto období sa pre nich zmenil iba vládca, čo znamenalo, že doterajšie dane odvádzali novému panovníkovi. Obdobie gréckych mestských štátov sa inšpirovalo indickou filozofiou. Vzniká nová filozofia stoicizmus, ktorá vytvorila základ pre vznik humanizmu. Začína sa šíriť sklon ku kozmopolizmu a humanizmu, ktorý sa opiera o myšlienku, že ľudia sú spriaznení. Najdôležitejšou cnosťou je žiť v súlade s rozumom a prírodou. V období starovekého Ríma pozorujeme, že osud porazených obyvateľou sa odvíjala od vzťahov, ktoré mali s Rimanmi a teda či boli medzi Rimanmi a inými štátmi uzavreté priateľské zmluvy. Ďalšou dôležitou skutočnosťou pre rozvoj humanitárneho práva bolo, že zmluvy uzavreté Rimanmi určovali, že spory ktoré vzniknú budú riešené mierovými prostriedkami. Postupne vidíme vznik nových prvkov humanizácie. Nové pravidlá vznikajú stranám, ktoré sa nachádzajú vo vojne, tie musia čo najviac dbať na to, aby neprichádzalo k smrti nevinných osôb, ušetrené by mali byť ženy, deti a starci. Taktiež sa zavádza ochrana územia, ktoré by nemalo byť devastované.

Za najvýznamnejšiu udalosť, ktorá ovplyvnila vývoj medzinárodného humanitárneho práva môžeme označiť zážitok Henry Jeane Dunanta, ktorý sa pri ceste Lombardiou dostal ku mestu Solferino, kde zbadal dôsledky vojny, ktorá sa tam odohrala. Dunant bol konfrontovaný s nedostatočnou starostlivosťou o ranených príslušníkov ozbrojených síl. Dôležitou sa stala skutočnosť uvedomenia si neoddeliteľnosti poskytovania zdravotnej starostlivosti obetiam ozbrojených konfliktov a existencie univerzálne platnej medzinárodnoprávnej úpravy postavenia týchto obetí a osôb poskytujúcich zdravotnú starostlivosť. Vzniká medzinárodné hnutie Červeného kríža a Červeného polmesiaca. Tieto organizácie mali pôsobiť pri zaisťovaní zdravotníckej služby v poli. Následný rozvoj humanitárneho práva

podčiarkuje prijatie štyroch ženevských dohovorov o ochrane obetí ozbrojeného konfliktu z roku 1949 a Dodatkových protokolov I. a II.

Išlo o:

- 1. Ženevskú dohodu o zlepšení osudu ranených a chorých príslušníkov ozbrojených síl na vojnovom poli,
- 2. Ženevskú dohodu o zlepšení osudu ranených, chorých a stroskotancov ozbrojencýh síl na mori,
- 3. Ženevskú dohodu o zaobchádzaní s vojnovými zajatcami,
- 4. Ženevskú dohodu o ochrane civilných osôb počas vojny.

Ďalším medzníkom vo vývoji medzinárodného humanitárneho práva sa stal prelom minulého a tohto storočia. Jeden z dôvodov bol koniec studenej vojny, ktorý umožnil väčšiu spoluprácu štátov v určitých oblastiach.

Dôležitým prvkom v MHP sa stali obete vojny. Tento pojem zahŕňa ranených a chorých príslušníkov ozbrojených síl, stroskotancov, vojnových zajatcov a civilné obyvateľstvo. Blyžšie si rozoberieme vojnových zajatcov. Na túto skupinu osôb sa vzťahuje tretí Ženevský dohovor o zaobchádzaní s vojnovými zajatcami.

Vojnové zajatie si môžeme rozdeliť do troch častí:

- 1. Samotné zajatie, ktoré začína okamihom, keď sa osoba ocitne v moci nepriateľskej strany v konflikte,
- 2. Priebeh vojnového zajatia, kde sú vojnoví zajatci internovaní v táboroch,
- 3. Koniec vojnoného zajatia, ktoré sa môže skončiť viacerými spôsobmi (napr. smrťou vojnového zajatca, útekom zo zajatia, oslobodením, prepustením, repatriáciou počas ozbrojeného konfliktu a následným prepustením, či repatriáciou po skončení konfliktu.

MHP ustanovilo, že za porušenie pravidiel vedenia vojny, zákazu použitia ozbrojených síl a zákazu zločinov proti ľudskosti zodpovedá bojujúca strana, ktorá toto porušenie spáchala. Strana v ozbrojenom konflikte je zodpovedná za všetky činy spáchané osobami, ktoré patrili k jej ozbrojeným silám. Popri medzinárodnej zodpovednosti štátu však nesú zodpovednosť za konkrétne trestné činy aj jednotlivci, ktorí sa ich priamo/nepriamo dopustili.

ZOZNAM SKRATIEK

ČK - Červený kríž

ČP - Červený polmesiac

ICTR - Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu

ICTY - Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Jugosláviu

MHP - Medzinárodné humanitárne právo

MTS - Medzinárodný trestný súd

MVČK - Medzinárodný výbor Červeného kríža

OSN - Organizácia spojených národov

1. VYMEDZENIE POJMU MEDZINÁRODNÉ HUMANITÁRNE PRÁVO

Medzinárodné humanitárne právo je odvetvím medzinárodného práva, ktorého povaha by sa dala chápať ako právo vo vojne. Pojem MHP je však mladší než zaužívané pojmy ako sú vojnové právo, alebo právo ozbrojených konfliktov. Označenie medzinárodné humanitárne právo bolo zavedené až po konci 2. svetovej vojny na podnet Medzinárodného výboru Červeného kríža. Podľa prvotnej predstavy mal tento pojem označovať súbor pravidiel vojnového práva určených na ochranu ľudských bytostí počas ozbrojeného konfliktu. V súčasnosti pojem medzinárodné humanitárne právo definuje Červený kríž tak, že: 1, Medzinárodné humanitárne právo predstavuje súbor medzinárodných pravidiel zmluvného aj obyčajového pôvodu, ktorých špecifickou úlohou je riešiť humanitárne problémy priamo vyplývajúce z ozbrojených konfliktov, bez ohľadu na ich charakter (medzinárodný, či vnútroštátny), obmedzovať z humanitárnych dôvodov právo strán v konflikte používať prostriedky a spôsoby vedenia vojny a chrániť osoby, objekty, ktoré sú alebo by mohli byť konfliktom dotknuté.² Medzinárodné humanitárne právo je teda odvetvím medzinárodného práva (verejného), ktoré obmedzuje násilie v ozbrojených konfliktoch tým, že chráni osoby, ktoré sa nezúčastňujú, resp. už nezúčastňujú priamo a obmedzuje použitie prostriedkov a spôsobov vedenia vojny.

Základné znaky MHP:

- Legálnym cieľom ozbrojeného útoku sa môžu stať iba kombatanti,
- Nekombatanti a civilné objekty musia byť za každých okolností rešpektované,
- Strany v konflikte nesmú používať zbytočné násilie.

¹ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 7s., ISBN 978-80-7400-185-7

² Vršanský P., Valuch J., a kolektív. Medzinárodné právo verejné Osobitná časť, 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, 409s., ISBN 978-80-8168-376-3 (Wolters Kluwer s.r.o.), 1SBN 978-80-7160-412-9 (Právnická fakulta UK)

Kombatanti sú osoby oprávnené vykonávať akty vojnového násilia:

- Príslušníci jednotlivých druhov armád (námorná, pozemná, atď.),
- Príslušníci ozbrojených zborov (polícia),
- Príslušníci milícií (partizáni),
- Civilné obyvateľstvo, ktoré povstalo so zbraňou proti útočiacemu nepriateľovi.

Nekombatanti sú osoby (zdravotnícky personál, poľní kuráti – kňazi, poľní poštári, dopisovatelia, zásobovači, spravodajcovia), ktorí sprevádzajú ozbrojené sily v poli:

- na vojenských operáciách sa nezúčastňujú,
- musia mať pri sebe doklad o príslušnosti k týmto skupinám,
- vzťahuje sa na ne zajatecký režim.

2. HISTORICKÝ VÝVOJ

Vojna je jednaním objavujúcim sa vo vzťahoch medzi ľuďmi, je stretom medzi hlavnými záujmami, uvádza Carl von Clausewitz, ktoré sú riešené krviprelievaním – čo je jediný rozdiel, ktorý ju odlišuje od iných konfliktov. Vojna by sa dala prirovnať ku obchodu, ktorý môžeme považovať tiež za stret ľudských záujmov a aktivít. No najbližšie má k politike.³ Vojna v rannom štádiu vývoja ľudskej spoločnosti nemala žiadne pravidlá. Víťazstvá boli sprevádzané masakrami, mučením zo strany víťazov, ktorí nemali zľutovanie s porazenými. Zúčastniť sa boja a následne ho vyhrať bolo vecou cti, vzdanie sa neprichádzalo do úvahy. Jedným zo znakov zmiernenia následkov vojny bola možnosť ošetrenia ranených v boji. Humanizácia následkov vojny sa objavuje už u kmeňov, ktoré žili na odľahlých miestach. Kmene, ktoré medzi sebou neustále súperili pred zahájením útoku, informovali svojho protivníka o ich zámere. Boj nezačal skôr než boli bojovníci na oboch stranách pripravení bojovať. Ak niekto v boji zomrel, alebo bol zranení, boj sa na určitú dobu prerušil, toto prímerie bolo všeobecne rešpektované.⁴

2.1 STAROVEKÉ CIVILIZÁCIE

Prvé pravidlá regulujúce vedenia ozbrojených konfliktov sa sformovali už v staroveku. Úprava bola rudimentárna, objavovali sa v nej niektoré pravidlá, ktoré sú prítomné v systéme medzinárodného humanitárneho práva dodnes (ušetrenie žien či detí, ochrana parlamentára a podobne). Obdobie starovekých civilizácií sa vyznačovalo ekonomikou, ktorá bola založená na práci otrokov. V tomto systéme len ťažko môžeme hľadať prvky humanity. Zajatci, ktorých životy boli ušetrené vo vojnách sa stávali otrokmi, nie z hľadiska humanitného ale čisto ekonomického. Postupný rozvoj starovekých civilizácií si vyžadoval normatívnu reguláciu. Táto regulácia mala z počiatku náboženskú povahu, až postupom času sa

-

³ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 77s., ISBN 978-80-7400-185-7

⁴ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010,

⁷⁹s., ISBN 978-80-7400-185-7

⁵ Bílková V., Medzinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy. 1. Vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta, 2015, 12s., ISBN 978-80-87975-35-0

vyvinula právna normatívna regulácia. Prvé dochované písomné záznamy o normatívnej regulácii sa datujú okolo roku 2 000 p.n.l.. Tieto záznamy tvoria základ medzinárodného práva. V tomto období vojna niesla základné znaky ako boli nutnosť vyhlásenia, možnosť mierového urovnania arbitrážou, či imunita poslov. Náznak ľudskosti, či akej si humanity možno spozorovať v úvode Chammurapiho Zákonníka, ktorý začína slovami: "Spravodlivé zákony, ktoré Chammurapi, kráľ mocný, pevne stanovil a zem opatril riadny mrav a dobré vedenie (...), aby spravodlivosti dal zísť na zem, aby vyhubil bezbožníkov zlosynov, aby silný nekrivdil slabému".

Pre Chetitov predstavovala vojna prvok ochrany vlastných záujmov, ako aj možnosť dosiahnutia mocenských záujmov. Vojna nebola zameraná na krviprelievanie, preto ju mohol nahradiť súboj vybraných bojovníkov. Výsledok takéhoto boja bol záväzne prijímaný. K porazeným sa Chetiti správali v súlade s obecne uznávanými pravidlami doby. Dôležitým prvkom pri zaobchádzaní s porazeným nepriateľom bol fakt, či sa nepriateľ dobrovoľne vzdal, alebo v akej miere sa obránil. Ak bolo mesto dobité stávalo sa majetkom víťaznej armády a následne bolo vyplienené a vypálené. Obyvatelia porazeného územia boli presídlení a stávali sa z nich otroci.⁷

2.2 STAROVEKÝ EGYPT

V období starovekého Egypta sa začali formovať určité pravidlá pre vedenie vojen a zachádzanie s nepriateľom. Zachovali sa pravidlá dovoľujúce drancovanie a vyplienenie dobitého územia, ako aj získanie majetku porazených nepriateľov. Objavuje sa nový prvok a to odsúdenie útočnej vojny. Ten, kto podnecoval vznik vojny, bol považovaný za zločinca, voči ktorému je potrebné použiť najprísnejší trest. Voči povstalcom, organizátorom boja sa viedli pátrania a po odhalení boli potrestaní. Vojnoví zajatci sa v tej dobe taktiež stávali otrokmi, naprieč tomu sa Egypťania ku civilnému obyvateľstvu správali slušne. Pre toto obyvateľstvo

⁶ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 80s., ISBN 978-80-7400-185-7

Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 81s.. ISBN 978-80-7400-185-7

znamenala prehra iba zmenu odvádzania poplatkov a to namiesto pôvodného panovníka putovali ku faraónovi. Najznámejším textom medzinárodnoprávneho významu, ktorý sa zaoberal vojnou, resp. ukončením vojnového stavu bola mierová a spojenecká zmluva. 8 Išlo o Mierovú zmluvu z roku 1258 p.n.l., uzatvorenú medzi Ramessem II. A Chattušilišom III., bola zaznamenaná na striebornej tabuľke. Tento dokument sa pokladá za prvú skutočnú medzinárodnú mierovú zmluvu obsahujúcu významné doložky, ako je udelenie amnestie pre utečencov a vydanie zbehov. Táto zmluva je milníkom v oblasti medzinárodných vzťahov a jej kópia je umiestnená v sídle Organizácie Spojených národov "ďalej len OSN.⁹ Otázka humanizácie vojny v staroindických písomných záznamoch je spomenutá v tzv. zákonoch Manu. Ide o zmes náboženských a právnych pravidiel. Pravidlá pre vedenie vojny v týchto zákonoch stanovujú, že vojenské oddiely nemajú neobmedzenú voľbu prostriedkov používaných v boji proti nepriateľovi. Bolo zakázané zabíjanie alebo zranenie zajatcov, ranených a neozbrojených, ako aj osoby prosiace o milosť, ženy, deti a starcov. Taktiež bolo zakázané používanie určitých zbraní (napr.: jedovaté a ozubené šípy, otrava vody v studni). 10

2.3 ANTICKÉ GRÉCKO, RÍM

Rozvoj vojnového práva v antického Grécku nastáva v období tzv. spravodlivej vojny. Toto obdobie siaha od roku 330 p. n. l. až do roku 1640 n. l. Toto obdobie dalo vzniku rôznym pravidlám vojny, ktoré určovali ako, kedy a akým spôsobom môže byť vojna vedená, ako majú byť obete vojny chránené a akým spôsobom má byť vojna ukončená. Obdobie spravodlivej vojny rozdelujeme na tri fázy:

- 1. Klasická fáza,
- 2. Kresťanská fáza,
- 3. Sekundárna fáza.

_

⁸ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 81-82s., ISBN 978-80-7400-185-7

⁹ Dorling Kindersley Limited. História. 2. Vydanie. Bratislava : IKAR, 2014, 67s., ISBN 978-80-551-4006-3

¹⁰ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 83s., ISBN 978-80-7400-185-7

Po nich nasledovala pozitivistická fáza, končiaca rokom 1919. Grécke mestské štáty považovali otroctvo za ekonomickú nutnosť. Tento pohľad sa však postupným vývojom spoločnosti menil. Mestské štáty sa nechali inšpirovať indickou filozofiou. Vzniká nová filozofia stoicizmus, ktorá vytvorila základ pre vznik humanizmu. Stoicizmus založil Zenón z Kitia. Filozofiu rozdelil na tri zložky: logiku, fyziku a etiku. Podľa neho sa za všetkou hmotou skrýva energia, ktorú nazval božský oheň. Tvrdil, že univerzálne ľudské spoločenstvo je dôležitejšie než malicherná lojalita a že povinnosťou človeka je prijať to, čo prináša osud, a správať sa v súlade s prírodou. Stoicizmus inšpiroval aj Rimanov, ktorí ovládli grécky svet v druhom storočí p. n. l.. Namiesto polisu sa začína šíriť sklon ku kozmopolizmu a humanizmu, ktorého podstata je v tom , že všetci ľudia sú spriaznení. Najdôležitejšou cnosťou je žiť v súlade s rozumom a prírodou. "Mestský štát sa často v kontexte starovekého Grécka prekladá ako polis. Mestské štáty boli nezávislé, sebestačné entity zviazané vládou zákona. Svoj vrchol dosiahli v klasickom období, asi od roku 480 do 323 p. n. l.. **13

Budúcnosť porazeného obyvateľstva sa odvíjala od vzťahov, ktoré mali s Rimanmi a teda, či boli medzi Rimanmi a inými štátmi uzavreté priateľské zmluvy. Vtedajšia doba poznala tri druhy zmlúv a to amicitia, hospitium, alebo foedus. Ak mala druhá strana uzavretú jednu zo zmlúv, prináležala jej určitá právna ochrana. Vojna bola pre Rimanov prirodzenou vecou. Existovala však snaha určiť aspoň niektoré aspekty vojny. Porazení obyvatelia boli ponechaní na milosť víťazom. Zajatí vojaci sa stávali otrokmi, alebo boli pozabíjaní, v niektorých prípadoch sa objavovali aj prvky gentium. Zmluvy uzavreté Rimanmi určovali, že novozzniknuté spory budú riešené mierovými prostriedkami, ktoré sa nazývali arbitráž. V prípade, že sa spor nepodarilo vyriešiť arbitrážou nasledovala vojna. Rím poznal štyri spravodlivé dôvody pre začatie vojny a tými boli: porušenie rímskeho dominia, ublíženie vyslancom, porušenie zmluvy a podpora poskytnutá nepriateľovi doposiaľ priateľský národ. 14 Pre vyhlásenie vojny a uzavretie mieru existoval v Ríme zvláštny orgán – fetiales. Išlo o zbor dvadsiatich kňazov, ktorí sa pri výkone svojich právomocí riadili

-

¹¹ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 86s., ISBN 978-80-7400-185-7

¹² Dorling Kindersley Limited. História. 2. Vydanie. Bratislava: IKAR, 2014, 131s., ISBN 978-80-551-4006-3

¹³ Dorling Kindersley Limited. História. 2. Vydanie. Bratislava: IKAR, 2014, 94s., ISBN 978-80-551-4006-3

¹⁴ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 87s., ISBN 978-80-7400-185-7

svetským právom. V prípade, ak nastala situácia, umožňujúca vyhlásenie vojny, boli do štátu, od ktorého Rím žiadal zadosťučinenie vyslaní štyria zástupcovia fetiales. Ak požiadavky kňazov zamietli, bola oficiálne vyhlásená vojna. Vyhlásenie prebiehalo tak, že jeden z kňazov z hranice Ríma hodil zakrvavenú kopiju na územie cudzej zeme. Vojna končila uzavretím mierovej zmluvy, ktorá mala mierový charakter, vzdaním sa , alebo dobitím nepriateľského územia. Pri uzatváraní zmlúv zabíjali fetialovia prasa úderom kameňa z Iovovho chrámu, čím sa naznačovalo, že toho kto poruší zmluvu má Jupiter zasiahnuť bleskom. Pri porušení medzinárodných záväzkov šiel pater patratus za vinníkmi a žiadal od nich zadosťučinenie alebo náhradu. Naopak platilo, že taktiež fetialovia vydali do rúk nepriateľa občanov, ktorí sa zaviazali ako magistráti predbežnou zmluvou, ktorá potom nebola schválená. Po vydaní Milánskeho ediktu sa Rímska ríša stala kresťanskou ríšou. Na túto zmenu reagovali kresťanskí filozofi a teológovia. Jedným z najvýznamnejších bol Augustinus, ktorý sa vo svojej práci De civitate Dei zameral na teóriu spravodlivej vojny. Na jeho prácu nadviazal aj Gratianus, ktorý sa vo svojom diele Decretum rozpracoval myšlienku spravodlivej vojny. Gratianus pripúšťa že vojna musí byť legálna, a musí byť nevyhnutná. Cieľom vojny má byť dosiahnutie mieru. 15 Povaha vojny v Európe sa zmenila až v 14 storočí a to nástupom strelných zbraní. Bolo to hlavne z ekonomických dôvodov, nakoľko obstaranie výzbroje bolo nákladné a prostriedky naň mali iba reprezentanti mocných krajín. Z toho istého dôvodu sa zmenšil počet menších – súkromných vojen. Ľudský život postupne naberal na hodnote, rušilo sa nevoľníctvo. Postupne prichádzalo k humanizácii ozbrojených konfliktov, najmä v otázkach starostlivosti o zajatcov, ktorí sa mohli dostať na slobodu po vyplatení určitého výkupného, či raneným ktorým bola poskytovaná zdravotná starostlivosť. 16 Vojnové právo sa stalo významnou súčasťou pri utváraní vzťahov medzi zvrchovanými vládcami a ich štátmi a vytvorilo základ pre vznik tradičného medzinárodného práva. Autori, vo svojich prácach dotýkajúcich sa medzinárodného práva, často krát prechádzajú do otázok vojenského práva ako boli otázky kedy viesť vojnu, akým spôsobom ju vyhlásiť, skončiť, či ako sa správať k obetiam konfliktu.

-

¹⁵ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010,

⁸⁸s., ISBN 978-80-7400-185-7

¹⁶ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 91s., ISBN 978-80-7400-185-7

2.4 REFORMÁCIA

Holandský právnik, predstaviteľ prirodzeno právnej školy Hugo Grotius, sa staval kriticky ku humanistom, ktorí vyzdvihovali rímske právo. Jeho postoj bol taký, že dokonalé a spravodlivé právo môže vychádzať iba z rozumu a ľudskej prirodzenosti.

Grotius pripúšťal, že zabíjanie je všeobecne považované za právo vojny, avšak možnosť zabíjať nie je neobmedzená. Strany, nachádzajúce sa vo vojne musia čo najviac dbať na to, aby neprichádzalo k smrti nevinných osôb, ušetrené by mali byť ženy, deti a starci. Taktiež žiadal ochranu roľníkov, obchodníkov, ako aj vojnových zajatcov. Grotius d'alej poukazuje na spôsob vedenia vojny, kde sa zameriava najmä na ochranu územia, ktoré by nemalo byť devastované. 17 Dôsledkom reforiem vo Francúzsku a neskôr aj v Prusku, ktoré nastali začiatkom 18. storočia sa postupne začal meniť charakter vojen. Armády, ktoré boli tvorené nájomnými žoldniermi sa postupne zmenili na armády, ktoré boli založené na národnom princípe. Vojaci podliehali prísnym pravidlám, ale v ich prospech bol zavedený pravidelný žold. V tomto období vzniká nový druh medzinárodných zmlúv, ktorých pričinením nastalo obdobie humanizácie vojny. Táto humanizácia spočívala vo výmene vojnových zajatcov. Medzi takéto zmluvy patrila aj zmluva o priateľstve a obchode uzavretá medzi Spojenými štátmi a Pruskom. Túto zmluvu možno považovať za predchodkyňu súčasných dvojstranných zmlúv o ochrane investícií. Taktiež stanovil, že v prípade konfliktu, sa súperiace strany nebudú uchyľovať ku blokádam, vzájomný postup proti spoločnému nepriateľovi, či spôsob zachádzania s vojnovými zajatcami. Ak by jedna zo zmluvných strán mala byť zapojená do vojny s akoukoľvek inou mocnosťou, nebude sa prerušovať voľný styk a obchod osôb alebo občanov strany, ktoré zostávajú neutrálne s bojujúcimi mocnosťami. Plavidlá neutrálnej strany sa môžu voľne pohybovať do prístavov a na pobrežiach bojujúcich strán. Dohodlo sa, že subjekty alebo občania každej zo zmluvných strán, ich plavidlá a efekty nebudú podliehať žiadnemu embargu alebo zadržaniu zo strany druhej strany, žiadnej vojenskej expedícii či inému verejnému alebo súkromnému účelu. Vo všetkých prípadoch zadržania, zatknutia za zmluvné pohľadávky či trestné činy spáchané občanom alebo subjektom jednej strany pod jurisdikciou druhej zmluvnej

_

¹⁷ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 94s., ISBN 978-80-7400-185-7

strany sa trestne stíha len na základe príkazu a právomoci, a podľa bežného priebehu konania, ktoré je zvyčajné v takýchto prípadoch. 18 Ak strany majú spoločného nepriateľa alebo sú obaja neutrálni, plavidlá vojny každého z nich budú pri každej príležitosti pod ochranou plavidiel toho druhého, ktoré idú na rovnakom kurze, a budú tieto plavidlá brániť, pokiaľ sú držiteľmi proti všetkým silám a násiliu, rovnako ako by mali chrániť a obhajovať plavidlá patriace k strane, ktorej sú. 19 V prípade vzniku vojny medzi dvoma zmluvnými stranami budú môcť obchodníci ktorejkoľvek krajiny majúci bydlisko v druhom zmluvnom štáte zostať deväť mesiacov. Počas ktorých vyberú svoje dlhy a vyriešili svoje záležitosti. Týto obchodníci môžu voľne odísť bez obťažovania alebo prekážky. 20 Menil sa pohľad na obete vojny, cieľom bolo zabezpečiť lekársku pomoc raneným vojakom a to nie len víťaznej armády, ale všetkým, ktorí sa konfliktu zúčastnili. Celé toto veľmi dlhé obdobie, ktoré siahalo od stredoveku až do 19. storočia, spojovalo to, že pravidlá vedenia vojny netvorili žiaden ucelený systém a nemali základ v medzinárodnom práve (ktoré sa samo o sebe rodí až na prelome stredoveku a novoveku). To sa zmenilo až v modernom období a jedným z prvých prejavov tejto zmeny sa stali práve udalosti z rokov 1863 a 1864. V 19. storočí existovali národné štáty, ktoré sa vzájomne uznávali za územných suverénov. Vojny sa viedli s armádami založenými na princípe všeobecnej brannej povinnosti, a týkali sa tak spoločnosti ako celku. Od doby osvietenia sa presadzoval názor o rovnosti všetkých ľudí. Jednotlivci nie sú majetkom svojho štátu. V 19. storočie bolo charakterizované nárastom národných a medzinárodných hnutí usilujúcich sa šíriť humanitu (ťaženie proti otroctvu, boj za práva žien a pod.) Medzinárodné humanitárne právo v tomto kontexte vzniklo preto, aby sa ozbrojené konflikty medzi štátmi podriadili určitým pravidlám, ktoré by jednak obmedzili zbytočné plytvanie ľudskými zdrojmi (životy vojakov) a dali občanom a širšiemu medzinárodnému spoločenstvu jasne najavo, ku akým hodnotám sa štáty hlásia. ²¹

http://avalon.law.yale.edu/18th_century/prus1785.asp#art1

Dostupné na:

http://avalon.law.yale.edu/18th_century/prus1785.asp#art1

Dostupné na:

¹⁸ Treaty of Amity and Commerce Between His Majesty the King of Prussia, and the United States of America; September 10, 1785, Article. 16.

Treaty of Amity and Commerce Between His Majesty the King of Prussia, and the United States of America; September 10, 1785, Article. 22.

Treaty of Amity and Commerce Between His Majesty the King of Prussia, and the United States of America; September 10, 1785, Article. 23.

http://avalon.law.yale.edu/18th_century/prus1785.asp#art1
²¹ Bílková V., Medzinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy. 1. Vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta, 2015, 13s., ISBN 978-80-87975-35-0

2.5 **BITKA U SOLFERINA**

Krymská vojna a bitka u Solferina slúžili ako podnet ku kodifikácii vojnového ako aj humanitárneho práva. Vzniká Medzinárodný výbor Červeného kríža. Sú prijate prvé medzinárodné zmluvy vrátane Ženevských dohovorov. V druhej polovici 19. storočia dochádza ku významnému vývoju medzinárodného vojnového práva. Dôležitými dokumentami tohto obdobia boli Deklarácia o námornom práve, obsahujúca základy pre morské vojnové právo a Ženevský dohovor o zlepšení osudu ranených v poľných armádach, tvoriaci základ medzinárodného humanitárneho práva.²² Podnetom na uzavretie tohto dohovoru a vznik Medzinárodného výboru Červeného kríža sa považujú zážitky Henryho Jeane Dunanta, ktorý sa pri ceste Lombardiou dostal ku mestu Solferino, kde zbadal dôsledky vojny, ktorá sa tam odohrala. Henry Jeane Dunant bol konfrontovaný s nedostatočnou starostlivosťou o ranených príslušníkov ozbrojených síl. Na rozdiel od svojich humanitárne založených predchodcov si uvedomil neoddeliteľnosť poskytovania zdravotnej starostlivosti obetiam ozbrojených konfliktov a existencie univerzálne platnej medzinárodnoprávnej úpravy postavenia týchto obetí a osôb ktoré im zdravotnú starostlivosť poskytujú.²³ Na základe tejto myšlienky Durant predkladá dva návrhy:

- 1. Návrh na ustanovenie pomocných organizácií poskytujúcich starostlivosť raneným vo vojnách bez rozdielu ich príslušnosti,
- 2. Návrh na prijatie mnohostrannej medzinárodnej dohody ako podkladu pre ich činnosť.

K realizácií týchto návrhov je 9. Februára 1863 v Ženeve Durantom a jeho spolupracovníkmi ustanovený Medzinárodný výbor pre pomoc raneným vojakom, ako subjekt švajčiarskeho súkromného práva, predstavujúci prípravný výbor pre uskutočnenie medzinárodnej konferencie, ktorá bola predvojom k téme zlepšenia zdravotníckej služby armád ktorá prebehla v októbri toho istého roku v Ženeve. Na konferencii sa zúčastnili vládne delegácie 16 európskych zemí, spolu so zástupcami

²² Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 96s., ISBN 978-80-7400-185-7

²³ Bílková V., Medzinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy. 1. Vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta, 2015, 34s., ISBN 978-80-87975-35-0

Medzinárodného výboru a zástupcami 13 filantropických organizácií. Bolo prijatých 10 rezolúcií, ktorými sa ustanovili dnešné medzinárodné hnutia Červeného kríža a Červeného polmesiaca, presnejšie sústava Hlavného výboru – dnešného Medzinárodného výboru červeného kríža a národných výborov – dnešných národných spoločností červeného kríža, ktoré mali pôsobiť pri zaisťovaní zdravotníckej služby v poli. Ako znak bol prijatý negatív vlajky Švajčiarskej konfederácie (červený kríž na bielom poli). Táto konferencia, ktorá mala pôvodne súkromnú iniciatívu skupiny Dunanta a päť Ženevčanov stanovila druhý medzinárodný rozmer a je chápaná ako medzinárodné uznanie Medzinárodného výboru červeného kríža, zahájenie procesu, keď štáty tejto inštitúcii zverili úlohy v oblasti ochrany obetí ozbrojených konfliktov a pre ich realizáciu im priznávajú medzinárodnú subjektivitu.²⁴ Výboru sa podarilo presvedčiť švajčiarsku vládu, aby v roku 1864 zvolala medzinárodnú konferenciu, na ktorej sa zúčastnili zástupcovia dvanástich štátov . Výsledkom tejto konferencie bol vznik Dohovoru o zlepšení osudu ranených v poľných armádach. Dohovor stanovil, že zraneným by na vojnovom poli mal poskytovať zdravotnú pomoc špeciálny zdravotný personál, pri čom nehľadel na to či ide o víťazov, alebo porazených. Dohovor zakazoval zobrať tento zdravotnícky personál do zajatia. Pre ich rozpoznanie na vojnovom poli bol vytvorený špeciálny znak a to červený kríž v bielom poli. Po prvý krát sa princíp dohovoru uplatnil v Srbsko – bulharskej vojne v roku 1885.²⁵ Ženevský dohovor stanovil základ Medzinárodného humanitárneho práva, ktoré slúži ku ochrane obetí ozbrojených konfliktov. Toto právo sa taktiež nazýva Ženevské právo. Právo ako také nevymedzuje vojenské práva a povinnosti, ale stanovuje záväzky ku ochrane obetí konfliktu. V tomto období vznikajú pravidlá, ktoré sa dotýkajú vedenia vojny a zákazu použitia určitých metód a prostriedkov jeho vedenia. Tieto pravidlá sú nazvané Háagske právo. Do Hágskeho práva je zaradená napríklad Petrohradská deklarácia o zákaze používania výbušných nábojov vo vojne. ²⁶ Dobyvateľská politika ruského cára Mikuláša I., ktorého cieľom bolo ovládnuť podunajské kniežactvo a súčasne bránu do stredozemného mora, ktorú tvorili úžiny Bospor a Dardanely rozpútala v roku 1853 medzinárodný konflikt, ktorý je známy pod

.

²⁴ Bílková V., Medzinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy. 1. Vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta, 2015, 34s., ISBN 978-80-87975-35-0

²⁵ Ondřej J., Šturma P., Bilková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 97s., ISBN 978-80-7400-185-7

²⁶ Ondřej J., Šturma P., Bilková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 97s., ISBN 978-80-7400-185-7

názvom Krymská vojna. Tento konflikt bol pomerne krátky, trval tri roky – svojim načasovaním a prostriedkami sa stala významným precedensom, ktorý mal do budúcna ovplyvniť medzinárodné konflikty. Obrovské straty na životoch motivovali medzinárodné spoločenstvo k prijímaniu dohovorov zameraných na ochranu civilistov, ale tak tiež na rozvíjanie zásad vojnovej nutnosti v praxi. Prvým dohovorom sa stala Deklarácia o zákaze výbušných nábojov vo vojne ("Declaration Renouncing the Use, in Time of War, of Explosive Projectiles Under 400 Grams Weight"), známa ako Petrohradská deklarácia. Táto deklarácia obsahovala kolektívne prehlásenie šestnástich zástupcov prítomných štátov, zriekajúcich sa použitiu vojnového streliva v hmotnosti menšej ako 400g, ktoré je traskavé alebo obsahuje zápalné látky. Deklarácia Petrohradu je prvou formálnou dohodou zakazujúcou používanie určitých zbraní vo vojne. Vznikla v roku 1863, keď ruské vojenské úrady vynašli guľku explodujúcu pri kontakte s tvrdou látkou a ktorej hlavným predmetom bolo vyhodenie muničných vagónov. V roku 1867 bol projektil upravený tak, aby explodoval pri kontakte s mäkkou látkou. Takáto guľka by bola neľudským nástrojom vojny a preto ruská vláda, ktorá nebola ochotná použiť samotnú guľku a nebola ochotná umožniť používanie inej krajine, navrhla, aby bolo použitie guľky zakázané medzinárodnou dohodou. Deklarácia prijatá v tomto smere v roku 1868, ktorá má právnu silu, potvrdzuje obvyklé pravidlo, podľa ktorého je zakázané používanie zbraní, projektilov a materiálu prírody spôsobujúceho zbytočné utrpenie. Toto pravidlo sa neskôr ustanovilo v článku 23 písm. E) Haagskeho nariadenia o boji proti pôde z roku 1899 v roku 1907. Deklarácia zo Petrohradu podnietila prijatie ďalších vyhlásení podobného charakteru na dvoch Haagských mierových konferenciách z rokov 1899 a 1907 Haagska deklarácia týkajúca sa vypúšťania projektilov a výbušnín z balónov, použitie dusivých plynov a používanie rozširujúcich sa nábojov sa uvádzajú vo svojich preambulách k deklarácii v Petrohrade.²⁷ Z iniciatívy ruského cára Alexandra II. Zišli delegáti 15 európskych štátov v Bruseli 27. júla 1874, aby preskúmali návrh medzinárodnej dohody o vojnových zákonoch a zvyklostiach, ktoré im predložila ruská vláda. Konferencia prijala návrh s menšou zmenou. ²⁸ Konečná podoba prijatá na konferencii ("Project

²⁷ Declaration Renouncing the Use, in Time of War, of Explosive Projectiles Under 400 Grammes Weight. Saint Petersburg, 29 November / 11 December 1868.

Dostupné na:

https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/130?OpenDocument

²⁸ Project of an International Declaration concerning the Laws and Customs of War of 27th August 1874.

https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/135

of an International Declaration concerning the Laws and Customs of War"), bola zložená celkom z 56 článkov, obsahujúcich okrem pravidiel upravujúcich priebeh konfliktu aj oddiel zameraný na bojové prostriedky ("means of injuring the enemy"). Išlo o články 12, 13 a 14 tohto oddielu, stanovujúce zákaz neobmedzenej slobody vo voľbe bojových prostriedkov stranami ozbrojeného konfliktu, ako aj zákaz použitia jedu, jedovatých zbraní, ako aj ďalších prostriedkov, spôsobujúcich zbytočné utrpenie.

Keďže však všetky vlády neboli ochotné ho prijať ako záväznú dohodu, neratifikovali ju. Projekt napriek tomu tvoril dôležitý krok v hnutí za kodifikáciu vojnových zákonov. V roku, v ktorom bol prijatý, Inštitút medzinárodného práva na svojom zasadaní v Ženeve vymenoval výbor na štúdium Bruselskej deklarácie a predložil inštitútu svoje stanovisko a doplňujúce návrhy k tejto téme. Úsilie inštitútu viedlo v roku 1880 v Oxforde k prijatiu Príručky zákonov a zvykov vojny. Bruselská deklarácia, ako aj Oxfordská príručka tvorili základ dvoch Haagskych dohovorov o pozemných vojnách a nariadení. Mnohé ustanovenia dvoch Haagskych dohovorov možno ľahko vysledovať späť k Bruselskej deklarácii a Oxfordskej príručke.²⁹

2.6 HAAGSKA MIEROVÁ KONFERENCIA

V roku 1899 sa konala Haagska mierová konferencia, ktorá predstavuje určitý medzník vo vývoji novodobého medzinárodného práva. 24. 08.1898 ruský cár Mikuláš II. zvolal medzinárodnú konferenciu zaoberajúcu sa najúčinnejšími prostriedkami ktoré by zaistili dodržiavanie trvalého mieru pre národy a taktiež určiť hranice zbrojenia. Memorandum vyvolalo rôzne odozvy. Stúpenci mieru ho prijali s nadšením, naopak zástancovia zbrojenia prejavovali nevôľu. Aby bolo zamedzené rôznym výkladom memoranda tak ruský minister zahraničných vecí Muravjov rozposlal štátom ďalší návrh, v ktorom boli presnejšie formulované otázky o ktorých by sa na konferencii malo jednať. Išlo o osem bodov z toho dva sa mali dotýkať

²⁹ Project of an International Declaration concerning the Laws and Customs of War of 27th August 1874.

26

https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/135

zabezpečenia mieru. Prvým z nich bola dohoda, ktorá mala stanoviť, aby na určitý čas nebolo zvyšovanie pozemnej a námornej brannej sily a nim sa vzťahujúce vojenské rozpočty. Konferencia sa mala zaoberať spôsobom, ako znížiť brannú silu, ako aj súvisiace rozpočty. Druhý bod sa týkal prijatia dobrých služieb, sprostredkovania a fakultatívneho rozhodcovského konania vo vhodných prípadoch, aby sa predišlo konfliktom medzi národmi. ³⁰ Mierová konferencia sa konala 18.05.1899 v Haagu na základe pozvania holandskej vlády. Zúčastnilo sa jej 26 štátov. Prezidentom bol zvolený ruský delegát Staal. Program bol rozdelený do troch komisií. Prvá z nich sa zaoberala otázkou obmedzenia zbrojenia, druhá úpravou vojnového práva a tretia pokojný riešením medzinárodných sporov. Po jednaniach v jednotlivých komisiách sa konalo celkom desať plenárnych zasadaní. Výsledkom konferencie bolo prijatie záverečného protokolu a troch dohôd:

- 1. Dohoda o pokojnom vyriešení medzinárodných sporov,
- 2. Dohoda o zákonoch a obyčajoch pozemnej vojny,
- 3. Dohoda o rozšírení Ženevského dohovoru z roku 1864 na vojnu námornú.

Ďalej boli prijaté tri deklarácie:

- 1. Deklarácia o vrhaní striel z lietadiel,
- 2. Deklarácia o zákaze striel s jedovatými plynmi,
- 3. Deklarácia o zákaze striel upravených tak, aby sa v tele rozširovali a tým spôsobovali kruté bolesti.

Dohodu o pokojnom vyriešení medzinárodných sporov obsahovala vytvorenie Stáleho rozhodcovského súdu, ktorý existuje do dnes. Bola ratifikovaná všetkými svetovými mocnosťami ako aj menšími štátmi. Celkovo ju prijalo 26 signatárov.³¹

Dohoda o zákonoch a obyčajoch pozemnej vojny obsahovala vojnové zákony, ktoré mali byť aplikované do priebehu všetkých pozemných vojen medzi signatármi. Špecifikovala zachádzanie s vojnovými väzňami, zahrňovala ustanovenia

³⁰ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 98s., ISBN 978-80-7400-185-7

³¹ Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention 1954
Dostuppé na:

http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13637&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Ženevskej konvencie z roku 1864 pre liečbu zranených, zakazovala používanie jedov, zabíjanie nepriateľských bojovníkov, ktorí sa vzdali, plienenie, útok alebo bombardovanie neobraňovaných miest a obydlí. Obyvatelia okupovaných území by nemali byť nútení vstúpiť do nepriateľskej armády a bojovať tak proti svojej vlastnej zemi. Taktiež bolo zakázané kolektívne trestanie.³²

Dohoda o rozšírení Ženevského dohovoru z roku 1864 na vojnu námornú stanovila ochranu nemocničným lodiam a vyžadovala od nich aby pristupovali rovnakým spôsobom ku zraneným námorníkom a stroskotancom všetkých vojnových strán. Deklarácia o zákaze vrhania striel a výbušných látok z balónov stanovila, že počas piatich rokov, v akejkoľvek vojne medzi signatárskymi mocnosťami nemôžu byť týmito spôsobmi vypúšťané žiadne projektily či výbušniny. Táto deklarácia bola ratifikovaná hlavnými mocnosťami s výnimkou Spojeného kráľovstva a Spojených štátov amerických. Stanovaní s výnimkou Spojeného kráľovstva a Spojených státov amerických.

Deklarácia o zákaze striel rozširujúcich dusivých a inak škodlivo pôsobiacich plynov uvádza, že v akejkoľvek vojne medzi signatárskymi mocnosťami sa jednotlivé strany zdržia používania projektilov obsahujúcich chemické bojové náplne.³⁵ Deklarácia o zákaze striel rozširujúcich či splošťujúcich sa v ľudskom tele pojednáva o zákaze používania projektilov so zvýšeným ranavým účinkom v priebehu akejkoľvek vojny medzi signatárskymi mocnosťami. Medzi tieto strely sa zaraďujú projektily s mäkkou špičkou alebo strely s explozívnou náplňou. ³⁶ Prvotný cieľ konferencie, a to dosiahnutie dohody v otázke obmedzenia zbrojenia a zabezpečenia svetového mieru, sa však nepodarilo splniť. Na konferencii sa prijala iba rezolúcia, ktorá vyslovila naliehavú potrebu obmedzenia vojenských nákladov. Prínosom bolo prijatie Dohovoru a pokojnom vyriešení medzinárodných sporov. Aj

.

Dostupné na:

https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/150?OpenDocument

Dostupné na:

https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/155?OpenDocument

https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/160?OpenDocument

Dostupné na:

https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v2_rul_rule74

Dostupné na:

https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/irrc_849_coupland_et_loye.pdf

³² Convention (II) with Respect to the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague, 29 July 1899.

³³ Convention (III) for the Adaptation to Maritime Warfare of the Principles of the Geneva Convention of 22 August 1864. The Hague, 29 July 1899.

³⁴ Declaration (IV,1), to Prohibit, for the Term of Five Years, the Launching of Projectiles and Explosives from Balloons, and Other Methods of Similar Nature. The Hague, 29 July 1899.

Dostupné na:

³⁵ International Committee of the Red Cross. Customary IHL - Practice Relating to Rule 74. Chemical Weapons. ihl-databases.icrc.org

³⁶ The 1899 Hague Declaration concerning Expanding Bullets A treaty effective for more than 100 years faces complex contemporary issues

napriek tomu, že dohovor predstavoval iba určitú alternatívu k použitiu násilných prostriedkov, ide o postupný prechod od možnosti zvolenia si ozbrojeného konfliktu ku zákazu použitia sily. ³⁷ Výsledkom haagskej mierovej konferencie konajúcej z roku 1899 bola najmä kodifikácia medzinárodného vojnového práva. Dôležitým prvkom bolo to, že z hľadiska vojnového práva majú obe, prípadne všetci účastníci konfliktu rovnaké postavenie a teda majú rovnaké povinnosti dodržiavania pravidiel vedenia vojny. Dohody a deklarácie týkajúce sa vojnového práva, prijaté na konferencii neboli iba zozbieraním a zapísaním, ale aj rozvinutím medzinárodného vojnového práva. Boli vyjadrením snahy o ďalšiu humanizáciu vojny a ako také boli významné nie len z hľadiska vedenia vojny, ale aj z hľadiska práva humanitárneho. Myšlienka ľudskosti bola ďalej vyjadrená v dohodách prijatých na druhej haagskej mierovej konferencii v roku 1907.³⁸ Haagska mierová konferencia tvorila základ pre haagske právo. Ide o právo, ktoré upravuje vedenie vojny a zakázané prostriedky, ako aj spôsoby jej vedenia. Tieto normy boli rozvinuté na druhej haagskej mierovej konferencii v roku 1907. Na konferencii kolo prijatých 12 zmlúv dotýkajúcich sa vojnového práva. Popri nich bola prijatá Dohoda o zákonoch a obyčajoch pozemnej vojny s Rádom pozemnej vojny, ktorá rozvíjala dohodu z roku 1899. Do haagskeho práva okrem dohôd uzavretých v Haagu patrí aj Petrohradská deklarácia prijatá v roku 1868, ženevský protokol o zákaze chemických a bakteriologických zbraniach z roku 1925. Zo zmlúv prijatých po druhej svetovej vojne je významná najmä Haagska dohoda o ochrane kultúrnych statkov počas ozbrojeného konfliktu z roku 1954, Dohoda o zákaze vojenských, alebo iných prostriedkov meniacich životné prostredie z roku 1977, či Dohoda o zákazoch, alebo obmedzeniach použitia určitých konvenčných zbraní, ktoré môžu spôsobiť nadmerné utrpenie alebo mať nerozlišujúce účinky z roku 1980. Od haagskeho práva sa v niektorých bodoch odlišuje ženevské právo. Podstatou ženevského práva je ochrana rôznych kategórií osôb počas ozbrojeného konfliktu. Ženevské právo je označované ako právo humanitárne. Prvou zmluvou, ktorá sa zaraďuje do ženevského práva je Dohoda o zlepšení osudu ranených v poľných armádach z roku 1864. Do ženevského práva taktiež zaraďujeme Dohodu o zlepšení osudu ranených a chorých v poľných armádach a Dohodu o zachádzaní so zajatcami. Tieto dohody rozvíjajú staršie

•

³⁷ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 99s., ISBN 978-80-7400-185-7

³⁸ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 101s.. ISBN 978-80-7400-185-7

dohody. Ženevské dohody z roku 1929 boli uzavreté pod vplyvom skúseností nadobudnutých z prvej svetovej vojny. Aj napriek tomu, že dohody boli platné, nie všetky štáty sa stali zmluvnými stranami, išlo najmä o ZSSR a Japonsko. Vojnové tribunály po druhej svetovej vojne vychádzali z toho, že základné ustanovenie Dohoda o zachádzaní so zajatcami sa súčasťou obyčajového práva a bola záväzná pre všetky štáty. ³⁹

2.7 ŽENEVSKÁ KONFERENCIA

V roku 1949 sa konala Diplomatická konferencia, ktorej výsledkom bolo prijatie štyroch ženevských dohôd o ochrane obetí ozbrojeného konfliktu z roku 1949. Tieto dohody nahradili dohody prijaté o dvadsať rokov skôr.

- Ženevskú dohodu o zlepšení osudu ranených a chorých príslušníkov ozbrojených síl na vojnovom poli,
- Ženevskú dohodu o zlepšení osudu ranených, chorých a stroskotancov ozbrojených síl na mori,
- Ženevská dohoda o zachádzaní s vojnovými zajatcami,
- Ženevská dohoda o ochrane civilných osôb počas vojny.

Aj napriek tomu, že dohody prijaté v roku 1949 boli považované za krok vpred ukázalo sa, že ochrana poskytovaná civilnému obyvateľstvu je nedostatočná. Nedostatky sa ukázali najmä v tom, že dohody poskytovali ochranu civilným osobám iba na okupovaných územiach a nechránili ich na územiach, ktoré nebolo okupované nepriateľom. Dohody taktiež neposkytovali dostatočnú ochranu bojujúcim príslušníkom národnooslobodzovacích hnutí, ani v takej miere, ktorá prináležala vojnovým zajatcom v medzinárodných ozbrojených konfliktoch. Po roku 1949 vzrástol počet vnútorných ozbrojených konfliktov, čím vznikla potreba regulácie ochrany obetí konfliktov, ktoré nemali medzinárodný charakter. Ženevské dohody obsahovali iba minimálny štandard ochrany obetí vnútorných konfliktov v ich

30

³⁹ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 102s.. ISBN 978-80-7400-185-7

spoločnom článku 3. Tento tvoril základ pre rozvoj medzinárodného humanitárneho práva v ozbrojených konfliktoch, ktoré nemajú medzinárodnú povahu a netrval na výslovnom uznaní povstalcov za vojnovú stranu. 40 Rozlišovanie haagskeho a ženevského práva má význam z obecného hľadiska. Kým haagske právo obsahuje pravidlá vedenia vojny, ženevské právo sa týka ochrany rôznych kategórií osôb počas ozbrojeného konfliktu. Avšak z praktického hľadiska nie je medzi týmito právami veľký rozdiel. Pravidlá vojnového práva obsahujú prvky ženevského práva viditeľného napríklad v Dohovore o zákonoch a obyčajoch pozemnej vojny s Rádom pozemnej vojny z roku 1899. Táto dohoda obsahovala ustanovenia, ktoré sa výslovne dotýkali humanitárnych aspektov. Naopak zmluvy majúce humanitárny charakter, zameraný na ochranu obetí ozbrojených konfliktov obsahujú aj pravidlá, ktoré boli skôr radené do haagskeho práva. 41 V súčasnej dobe sa miesto označenia vojnové právo používa názov právo ozbrojených konfliktov. Tento pojem je výstižnejší, pretože každý konflikt medzi štátmi nemusí byť vojnou v klasickom slova zmysle. Úzky vzťah medzi pravidlami haagskeho a ženevského práva tvorí komplexný systém nazývaný ako medzinárodné humanitárne právo. Za výraz tejto komplexnosti sú považované Dodatkové protokoly I a II z roku 1977 ku Ženevským dohovorom z roku 1949. Cieľom ako haagskych pravidiel, tak ženevských dohovorov je humanizácia ozbrojených konfliktov. Tieto pravidlá sa riadia dvoma základnými zásadami a to zásadou zákazu prostriedkov spôsobujúcich nadmerné zranenia a zbytočné útrapy. Táto zásada je potvrdená v článku I Dodatkového protokolu z roku 1977 ku ženevským dohovorom z roku 1949. Druhou zásadou pre vedenie ozbrojených konfliktov je zásada zákazu nerozlišovania. Základ tejto zásady je obsiahnutý v článku 25 Dohovoru o zákonoch a obyčajoch pozemnej vojny s Rádom pozemnej vojny. Tento článok zakazuje napadnutie akýchkoľvek nechránených miest, dedín, či budov, a zakazuje aj ich bombardovanie. Význam oboch zásad potvrdil Medzinárodný súdny dvor vo svojom posudku dotýkajúceho sa legality hrozby alebo použitia jadrových zbraní z roku 1996. Označil ich za základné zásady ktoré vytvárajú stavbu humanitárneho práva. Cieľom prvej je podľa Medzinárodného súdneho dvora ochrana civilného obyvateľstva a civilných objektov a určuje rozdiel medzi bojovníkmi a nebojovníkmi. Štátny nikdy nemôžu útočiť na civilné

•

⁴⁰ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 103s., ISBN 978-80-7400-185-7

⁴¹ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 103/104s., ISBN 978-80-7400-185-7

obyvateľstvo a preto nemôžu použiť zbrane, ktoré nevedia rozlíšiť medzi civilnými a vojenskými cieľmi. Podľa druhej zásady je zakázané používať zbrane, ktoré zbytočne spôsobujú utrpenie bojovníkom, čo znamená zákaz používania zbraní ktoré im spôsobujú škody zvyšujúce ich utrpenie. Škoda podľa Medzinárodného súdneho dvora nemôže byť väčšia, ako je nevyhnutné ku dosiahnutiu legitímneho vojnového cieľa. Výpis zakázaných prostriedkov, spôsobov vedenia vojny a ozbrojených konfliktov je obsiahnutý v haagskom dohovore o zákonoch a obyčajach pozemnej vojny s Rádom pozemnej vojny z roku 1899 ako aj dohovore z roku 1907. Výpis zakázaných prostriedkov sa postupne rozširoval. Po prvej Svetovej vojne ho rozšíril Ženevský protokol o zákaze používať vo vojne dusivé, otravné, alebo podobné plyny a bakteriologické prostriedky z roku 1925. Po druhej Svetovej vojne ho rozšírila napríklad Dohoda o zákaze, alebo obmedzení používania určitých konvenčných zbraní, ktoré môžu spôsobiť nadmerné utrpenie, alebo môžu mať nerozlišujúce účinky z roku 1980. 42 Ďalším medzníkom vo vývoji medzinárodného humanitárneho práva sa stal prelom minulého a tohto storočia. Jeden z dôvodov bol koniec studenej vojny, ktorý umožnil väčšiu spoluprácu štátov v určitých oblastiach (napr. pri postihovaní páchateľov závažných zločinov podľa medzinárodného práva). Ďalším faktorom bola premena povahy ozbrojených konfliktov, medzi ktorými stále väčšie percento tvorili konflikty vnútroštátne, s výraznou asymetriou bojujúcich strán. Typickým účastníkom ozbrojeného konfliktu už nie je príslušník riadnej armády bojujúci proti armáde iného štátu, ale člen neštátnej ozbrojenej skupiny zapojený do nepriehľadných bojov vo vnútri štátu. Potreba osloviť tieto typy aktérov vedie k tomu, že sa pozornosť opäť začala obracať k obyčajovým normám, ktorej záväznosťou môžu byť povstaleckou skupinou akceptované skôr ako záväznosťou zmlúv ktoré uzavreli medzi sebou štáty. Výsledkom tohto posunu sa stala štúdia Obyčajové medzinárodné humanitárne právo, ktorú v rokoch 1995 – 2005 pripravili experti MVČK. Štúdia zakotvuje 162 noriem obyčajového práva, ktoré podľa názorov autorov vo svojej väčšine platia za všetkých typoch ozbrojených konfliktov. Návrat k obyčajom neznamenal zavrhnutie medzinárodných zmlúv ako vhodného nástroja regulácie v oblasti MHP. Za posledné obdobie bola prijatá rada nových zmlúv, z ktorých výrazná väčšina spadala do okruhu haagskeho práva. Boli to napr.: Dohoda o zákaze chemických zbraní z roku 1993, Dohoda o zákaze protipechotných

_

⁴² Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 105s.. ISBN 978-80-7400-185-7

mín z roku 1997, či Dohoda o kazetovej munícii z roku 2008. MHP sa začalo zbližovať s ďalšími oblasťami medzinárodného práva, najmä s právom ľudských práv. Viditeľné je to na úprave práv detí – Dohoda o právach dieťaťa z roku 1989.⁴³ Ešte výraznejšiu zmenu ktorú priniesol vývoj MHP po skončení studenej vojny, sa vytvárania kontrolných a donucovacích nástrojov. Z vymedzovania, rozširovania a spresňovania noriem MHP sa záujem štátov a MVČK presunul na normy sekundárne, ktoré vytvárajú mechanizmy dohľadu nad dodržiavaním MHP a určujú právne následky jeho porušenia. Najväčší rozvoj nastal v oblasti stíhania individuálnych páchateľov závažných zločinov podľa medzinárodného práva, najmä vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti. 44 Významným sa stalo zriadenie Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Jugosláviu (ICTY) v roku 1993 a pre Rwandu (ICTR) v roku 1994, ktoré dostali za úlohu stíhať a potrestať páchateľov závažných zločinov podľa medzinárodného práva spáchaných počas občianskej vojny v Jugoslávii a za genocídy v Rwande. Judikatúra oboch tribunálov výrazne napomohla vyjasniť niektoré sporné koncepty MHP" napr. potvrdila, že vojnové zločiny môžu byť spáchané v akomkoľvek type ozbrojeného konfliktu, vrátane konfliktov vnútroštátnych. Vinu za takéto zločiny nesú ľudia, ktorí ich priamo vykonávajú, tak aj tí, ktorí takéto zločiny plánujú, organizujú poprípade sú zapojení do ich realizácie (inštitúty zodpovednosti veliteľa, spoločného zločinného plánu, atď). Na činnosť ICTY a ICTR nadviazal stály Medzinárodný trestný súd (MTS), zriadený na základe medzinárodnej zmluvy, Rímskeho štatútu, ktorý bol podpísaný v roku 1998, do platnosti vstúpil v roku 2001. Rímsky štatút obsahuje podrobný katalóg vojnových zločinov, ktorých páchatelia boli vystavení trestnému postihu na národnej i medzinárodnej úrovni.

⁴³ Bílková V., Medzinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy. 1. Vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta, 2015, 15s., ISBN 978-80-87975-35-0

Holiková V., Medzinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy. 1. Vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta, 2015, 16s., ISBN 978-80-87975-35-0

2.8 PÔSOBNOSŤ NORIEM MEDZINÁRODNÉHO HUMANITÁRNEHO PRÁVA

Medzinárodné humanitárne právo je svojou vecnou pôsobnosťou viazané na situáciu ozbrojeného konfliktu. Väčšina jeho noriem sa aplikuje výlučne počas tohto konfliktu, menšia časť pôsobí aj v období mieru. Vždy sa však viaže na ozbrojený konflikt. Niektoré z noriem majú pripraviť podmienky pre prípad ozbrojeného konfliktu. Takouto podmienkou je šírenie znalosti humanitárneho práva. Iné normy majú za úlohu odstránenie následkov, ktoré ozbrojený konflikt spôsobil (napr. povinnosť odmínovania územia). Vymedzenie pojmu ozbrojený konflikt a určenie, či sú v konkrétnych prípadoch znaky pojmu naplnené zohrávajú kľúčový význam. Medzinárodné humanitárne právo nezavádza pre všetky ozbrojené konflikty rovnaký právny režim. Rozlišuje konflikty medzinárodné a vnútroštátne, na tie uplatňuje rôzne súbory noriem a využíva rôzne Kým právo ľudských práv sa zameriava na správanie sa štátov na území patriacich do ich jurisdikcie, tak cieľom humanitárneho práva je úprava smerujúca k obmedzeniu vedenia vojny tak, aby jej boli zmiernené jej následky voči obetiam ozbrojeného konfliktu. Humanitárne právo je taktiež potrebné odlišovať od zmlúv, účelom ktorých je kontrola zbrojenia. Vznik týchto zmlúv je úzko spojený s obmedzeniami týkajúcimi sa právnej úpravy vývoja, používania, či vlastnenia niektorých druhov zbraní. Jednou z ďalších odlišností medzinárodného práva je jus ad bellum, ktoré reguluje zákonnosť použitia ozbrojenej sily štátom. Ak je zahájený ozbrojený konflikt jus ad bellum prechádza do jus in bello. Prednosťou medzinárodného humanitárneho práva je, že pôsobí na základe súhrnu faktických skutočností a nie pod vplyvom politických skutočností. Pre aplikáciu medzinárodného humanitárneho práva nie je nevyhnutné formálne vypovedanie vojny.46

⁴⁵ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 38s., ISBN 978-80-7400-185-7

⁴⁶ Univerzita Karlova v Praze , Medzinárodní humanitárni právo – 60 výroči ženevských úmluv z roku 1949, 1. Vydání, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010, 109s., ISBN 978-80-246-1816-6

3. ŽENEVSKÉ PRÁVO – OCHRANA OBETÍ OZBROJENÉHO KONFLIKTU

3.1 ŽENEVSKÉ PRÁVO

Ženevské právo ako súčasť medzinárodného humanitárneho práva sa zameriava na ochranu osôb, vyradených z boja, nezúčastnených v boji, ktoré sa dostanú do moci niektorej zo strán v konflikte. Toto právo pôsobí mimo bojiska, kde zaisťuje obetiam konfliktu ochranu a ľudské zaobchádzanie. Práve pre túto oblasť právnej úpravy sa v polovici 20 storočia zaviedol pojem medzinárodné humanitárne právo, ktorý sa neskôr rozšíril o právo ozbrojených konfliktov. Tieto práva sú tiež označované ako ženevské a haagske právo. Riadiacim princípom ženevského práva je ľudskosť – humanita a jeho hlavným cieľom je určitá humanizácia ozbrojených konfliktov. Na vzniku ženevského práva sa výrazne podieľal Červený kríž, preto je ženevské právo taktiež nazývané právo červeného kríža. 47 Osoby, ktorým sa poskytuje ochrana sa spoločne nazývajú chránené osoby. Medzi tieto osoby zaraďujeme ranených, chorých, stroskotancov, vojnových zajatcov a civilné obyvateľstvo. Popri týchto osobách majú nárok na ochranu aj ľudia, ktorí poskytujú starostlivosť a pomoc (zaraďujeme sem zdravotnícky a duchovný personál), objekty a iné zariadenia, ktoré im k ich činnosti slúžia (sú to napríklad zdravotnícke objekty, či nemocničné lode) a znaky, ktorými sa tieto objekty a osoby označujú. Medzi tieto znaky patrí napríklad červený kríž. Na chránené osoby sa normy medzinárodného humanitárneho práva vzťahujú iba v prípadoch, ak sa nachádzajú v moci niektorej zo strán konfliktu, bez ohľadu na to či sa jedná o priame zajatie, zadržanie, alebo inú formu kontroly, ktorú strana konfliktu nad jednotlivcami vykonáva. 48 Uplatnenie pravidiel medzinárodného humanitárneho práva môže byť rôzne. Kým pri požiadavke ošetrenia ranených, alebo minimálneho ľudského zaobchádzania s civilistami sa nehľadí na pôvod obetí, iná aplikácia pravidiel platí pri režime ochrany vojnových zajatcov, či osôb žijúcich na okupovaných územiach v týchto

.

⁴⁷ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010,

¹⁴¹s., ISBN 978-80-7400-185-7

⁴⁸ Ondřej J., Šturna P., Bilková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 143s.. ISBN 978-80-7400-185-7

prípadoch pravidlá medzinárodného humanitárneho práva pôsobia iba na osoby, ktoré sa ocitnú v moci nepriateľskej strany konfliktu. V určitých prípadoch hrá rolu aj národnosť resp. štátna príslušnosť chránených osôb. Sú to články IV. ženevského dohovoru ktoré sa vzťahujú na civilistov, ktorí nie sú občanmi štátu, v ktorého moci sa nachádzajú. Povinnosti vyplývajúce zo ženevského práva, majú ako Vysoké zmluvné štáty tak aj strany konfliktu a jednotlivci. Tieto povinnosti je potrebné plniť nielen počas mieru, ale aj počas ozbrojeného konfliktu. V oboch prípadoch sa štáty zaväzujú zabezpečiť dodržiavanie medzinárodného humanitárneho práva a stíhanie páchateľov vážnych porušení. Strany v konflikte vo väčšine prípadov tvoria štáty, avšak môžu nimi byť aj rôzne hnutia za národné oslobodenie, či medzinárodné organizácie. V prípade porušenia pravidiel medzinárodného humanitárneho práva môže byť aj jednotlivec pohnaný k zodpovednosti. Tento prípad nastane ak sa dopustí závažného porušenia ženevských dohovorov, či dodatkových protokolov. Záväzky vyplývajúce zo ženevského práva majú nederogovateľnú povahu, čo znamená že strany konfliktu nemôžu za žiadnych okolností či už jednostranným aktom alebo vzájomnou dohodou rozhodnúť o tom, že práva garantované chráneným osobám, ktoré vychádzajú zo ženevských dohovorov obmedzia. Týchto práv sa nemôžu zriecť ani chránené osoby. Strany konfliktu sú však neobmedzené v prípadoch ak by chceli rozšíriť okruh práv chránených osôb. 49 Nederogovateľ nosť vychádza z prípadov, ktoré sa stali v druhej svetovej vojne, počas ktorej francúzska vláda vo Vichy uzavrela s Nemeckom dohodu o tom, že sa francúzsky vojnový zajatci môžu vzdať svojho štatútu chránenej osoby a zvoliť si miesto nej iné právne postavenie. V prípade možnosti zrieknutia sa svojich práv samotnou chránenou osobou sa tiež vychádza zo skúseností v druhej svetovej vojne. Jednalo sa o prípady v ktorých boli vojnoví zajatci nútení dobrovoľne sa vzdať právnej ochrany. Ženevské právo sa skladá z niekoľkých základných zásad, ktoré sa prejavujú vo všetkých oblastiach jeho úpravy. Ide o zásady rešpektovania, ochrany, zaobchádzania a nediskriminácie. Tieto zásady spoločne nadväzujú na princíp ľudskosti – humanity. Doplňuje ich zákaz represálií voči chráneným osobám, ktorý má absolútny charakter.

Rešpektovanie – je chápané ako povinnosť šetriť chránené osoby a vyvarovať sa akýchkoľvek akcií, ktoré by im mohli uškodiť.

⁴⁹ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 144s.. ISBN 978-80-7400-185-7

Ochrana je aktívny zásah smerujúci ku ochrane niekoho, poskytnutie mu pomoci a podpory. Zásah by mal smerovať proti akémukoľvek riziku, ktorému sú chránené osoby vystavené. Takéto riziko je napríklad hrozba neľudského zaobchádzania s vojnovými zajatcami, alebo hladovanie civilného obyvateľstva.

Ľudské zaobchádzanie predstavuje také jednanie s chránenými osobami, ktoré rešpektuje ich ľudskú dôstojnosť. Táto zásada býva väčšinou špecifikovaná určitými jednaniami, ktoré jej odporujú. Predstavuje teda akýsi múr ktorý počas ozbrojeného konfliktu nemôže nikto prekonať. Ustanovenia zakazujú ohrozenie života, zdravia, fyzického, či duševného stavu osôb, urážky osobnej cti vrátane znásilnenia a nútenej prostitúcie, brania rukojemníkov, kolektívne tresty a hrozby. Ustanovuje hlavné zásady spravodlivého trestného procesu, vrátane zásad individuálnej trestnej zodpovednosti, nullum crimen sine lege, prezumpciu neviny, ne bis in idem, práva obvinených vypočúvať svedkov. Zvláštna ochrana je poskytovaná ženám, či osobám zbaveným slobody z dôvodov súvisiacich s konfliktom.

Nediskriminácia sa viaže na zásadu ľudského zaobchádzania a stanovuje, že chránené osoby nesmú byť rozlišované na základe ich rasy, pohlavia, jazyka, vyznania, náboženstva, politického názoru, sociálneho postavenia, majetku či pôvodu. Rozlišovanie jednotlivých osôb je možné iba v potrebných prípadoch. Ide o prípad ak sú zranené dve osoby pričom prednostne by mala byť ošetrená osoba, ktorá je vážnejšie ranená a teda si vyžaduje akútny zásah. V rokoch 1949 a 1977 došlo k dvom kodifikáciám medzinárodného humanitárneho práva, hoci čiastkových úprav bolo viac. Prvou kodifikáciou je Ženevský dohovor o zlepšení osudu ranených v poľných armádach, ktorá bola revidovaná v roku 1906. V roku 1929 boli prijaté dva ženevské dohovory a to Ženevský Dohovor o zlepšení osudu ranených a chorých v armádach a v poli a Ženevský Dohovor o zaobchádzaní s vojnovými zajatcami. Ženevská konferencia humanitárneho práva z roku 1949 bola zvolaná s cieľom vykonať revíziu dohovorov z roku 1929 a vytvoriť Dohovor o ochrane civilného obyvateľstva počas vojny. Výsledkom jej práce sa stali štyri medzinárodné dohovory na ochranu obetí vojnových konfliktov. S1

⁵⁰ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 145s., ISBN 978-80-7400-185-7

⁵¹ Vršanský P., Valuch J., a kolektív. Medzinárodné právo verejné osobitná časť. 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2016, 409s., ISBN 978-80-8168-376-3

PRVÝ ŽENEVSKÝ DOHOVOR O ZLEPŠ ENÍ OSUDU 3.2 RANENÝCH A CHORÝCH PRÍSLUŠNÍKOV OZBROJENÝCH SÍL V POLI

Ženevsý dohovor o zlepšení osudu ranených a chorých príslušníkov ozbrojených síl v poli bol pôvodne prijatý v roku 1964 a patrí medzi najstaršie pramene humanitárneho práva. Je tvorená preambulou deviatimi kapitolami a záverečnými ustanoveniami.

V preambule sa podpísaní zmocnenci vlád zastúpených na diplomatickej konferencii, ktorá sa konala v Ženeve od 21.apríla do 12. augusta 1949 za účelom revízie Ženevskej konvencie o zlepšení osudu ranených a chorých v armádach v poli zo dňa 27. Júla 1929 dohodli na znení deviatich kapitol. 52 Tento dohovor sa týka ranených a chorých príslušníkov pozemných ozbrojených síl. Hlavnou myšlienkou právneho režimu tejto skupiny chránených osôb je záväzok strán v konflikte rešpektovať a chrániť ich za všetkých okolností. Strany v konflikte sú povinné bez meškania využiť všetky možné prostriedky na vyhľadanie a zobratie ranených a chorých z bojiska a zabezpečiť im potrebné ošetrenie. Ich povinnosťou je aj vyhľadať mŕtvych. Pre dosiahnutie tohto cieľa sa môžu dohodnúť na prímerí, alebo na zastavení paľby. 53 Ak sa ranení a chorí príslušníci ozbrojených síl dostanú do rúk nepriateľa, musí byť s nimi zaobchádzané bez diskriminácie. Osobitný dohľad treba brať na ženy. Ak jedna zo strán v konfliktu zanechá ranených protivníkovi, ponechá aj časť zdravotníckeho personálu a materiálu, ktorí by pomáhali pri s nimi ošetrovaní. Na ranených a chorých príslušníkov ozbrojených síl, ktorí padli do rúk nepriateľa, sa vzťahuje štatút vojnových zajatcov. Zdravotnícky personál podieľajúci sa na vyhľadávaní, zbieraní, doprave a ošetrovaní ranených a chorých musí byť chránení. V prípade ak by zdravotnícky personál padol do rúk nepriateľa, možno ho zadržať len vtedy, keď to vyžaduje zdravotný stav, duchovná potreba a počet ranených a chorých vojnových zajatcov. Zaobchádza sa s nimi ako s vojnovými zajatcami. Nepriateľská strana mu umožní vykonanie liečebných funkcií v prospech svojich vojnových zajatcov. Personál, ktorý netreba zadržiavať bude, ak to okolnosti

 $^{^{52}}$ Prvá Ženevská konvencia o zlepšení osudu ranených a chorých príslušníkov ozbrojených síl v poli Dostupné na:

https://cs.wikisource.org/wiki/Druh%C3%A1_%C5%BDenevsk%C3%A1_%C3%BAmluva_o_ochran%C4%9B_ob%C4%9Bt

[%]C3%AD_v%C3%A1lky
53 Vršanský P., Valuch J., a kolektív.. Medzinárodné právo verejné osobitná časť. 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2016, 411s., ISBN 978-80-8168-376-3

dovolia vrátený. Stále zdravotnícke služby a pohyblivé útvary zdravotníckej služby, v ktorých sú umiestnení ranení a chorí, nesmú byť napádané naopak strany v konflikte ich musia rešpektovať a chrániť. V prípade že by sa dostali do moci nepriateľskej strany, môžu naďalej pokračovať v činnosti, zdravotnícky materiál, ktorý sa dostal do rúk nepriateľa nesmie byť ničený. Strany v konflikte sa môžu ešte počas mieru dohodnúť na zriadení nemocničných oblastí, v ktorých nájdu ochranu ranení a chorí príslušníci ozbrojených síl, ako aj zdravotnícky personál. Znakom ktorý slúži na rozpoznanie sanitnej služby v ozbrojených silách je červený kríž na bielom poli. Namiesto červeného kríža možno použiť červený polmesiac v bielom poli a červený kryštál. Zneužitie znaku Červeného kríža a ostatných znakov humanitárnej pomoci sa považuje za vojnový zločin.⁵⁴

3.3 DRUHÝ ŽENEVSKÝ DOHOVOR O ZLEPŠENÍ OSUDU RANENÝCH, CHORÝCH A STROSKOTANCOV OZBROJENÝCH SÍL NA MORI

Druhý Ženevský dohovor sa skladá z preambuly, ktorú podpísali zmocnenci zastúpených na diplomatickej konferencii, ktorá sa konala v Ženeve od 21. apríla do 12. augusta v roku 1949 za účelom revízie X. Haagskej konvencie z 18. októbra 1907 o prispôsobení zásad ženevskej dohody z roku 1906 na vojnu námornú. Okrem preambuly ju tvorilo 8 kapitol a záverečné ustanovenia.⁵⁵ Tento dohovor sa zameriava sa aplikáciu základných zásad humanitárneho práva na námornú vojnu. Predmetom úpravy je stroskotanie lodí. Stroskotaním rozumieme každé stroskotanie, ako aj nútené pristátie, či pád lietadla do mora. V zmysle tohto dohovoru s ranenými, chorými a stroskotancami treba zaobchádzať ľudsky, bez diskriminácie a s osobitným dohľadom na ženy. Ak osoby padnú do rúk nepriateľa majú nárok na štatút vojnových zajatcov. Osobitné ustanovenia sa týkajú nemocničných lodí určených na pomoc raneným, chorým a stroskotancom, vrátane ich ošetrenia. Takéto

-

⁵⁴ Vršanský P., Valuch J., a kolektív. Medzinárodné právo verejné osobitná časť. 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2016, 411s., ISBN 978-80-8168-376-3

⁵⁵ Druhá Ženevská konvencia o zlepšení osudu ranených, chorých príslušníkov ozbrojených síl a stroskotancov na mori Dostupné na:

 $https://cs.wikisource.org/wiki/Druh\%C3\%A1_\%C5\%BDenevsk\%C3\%A1_\%C3\%BAmluva_o_ochran\%C4\%9B_ob\%C4\%9Bt\%C3\%AD_v\%C3\%A1lky$

lode nesmú byť napadnuté, či ukoristené, naopak musia byť rešpektované a chránené. V námornej vojne sa môžu používať aj nemocničné lode spoločnosti Červeného kríža. Tieto lode používajú rovnakú ochranu ako vojenské nemocničné lode. Personál nemocničných lodí a ich posádky musia byť rešpektované a chránené a nemožno ich zajať bez ohľadu na to, či sa na lodi nachádzajú ranení a chorí. V prípade, že by nemocničný personál padol do rúk nepriateľa, je oprávnený pokračovať v činnosti, ak si to vyžaduje starostlivosť o ranených a chorých. Strany v konflikte majú právo na kontrolu takýchto lodí, taktiež na paluby môžu umiestniť nestranných pozorovateľov. ⁵⁶ Ochrana nemocničných lodí zaniká v prípade, že boli použité na páchanie činov škodiacich nepriateľovi. Na sanitné lietadlá sa vzťahuje obdobný režim. Pod pojmom sanitné lietadlá sa rozumejú lietadlá používané na odvoz ranených, chorých a stroskotancov, a na dopravu sanitného personálu. Tieto lietadlá nie je možné napadnúť a musia byť rešpektované, pokiaľ sa pohybujú v priestoroch, dohodnutých medzi stranami v konflikte. V prípade, že je sanitné lietadlo nútené núdzovo pristáť a dostane sa do rúk nepriateľa, ranení, chorí a stroskotanci na palube, ako aj posádka sa považujú za vojnových zajatcov. Nemocničné lode používané v námornej vojne musia byť viditeľne označené znakmi Červeného kríža, prípadne inými všeobecne uznávanými znakmi zdravotníckej služby. 57

TRETÍ ŽENEVSKÝ DOHOVOR O ZAOBCHÁDZANÍ S 3.4 VOJNOVÝMI ZAJATCAMI

Ženevský dohovor o zaobchádzaní s vojnovými zajatcami sa skladá z preambuly a siedmych častí. Podpísali ju zmocnenci vlád zastúpených na diplomatickej konferencii, ktorá sa konala od 21. apríla do 12. augusta v roku 1949 za účelom revízie konvencie dojednanej 27. júla 1929, ktorá sa dotýkala vojnových zajatcov.⁵⁸ Vojnový zajatci sú osoby, ktoré padli do rúk nepriateľa. Sú to príslušníci

⁵⁶ Vršanský P., Valuch J., a kolektív. Medzinárodné právo verejné osobitná časť. 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2016, 413s., ISBN 978-80-8168-376-3

⁵⁷ Vršanský P., Valuch J., a kolektív.. Medzinárodné právo verejné osobitná časť. 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2016, 413s., ISBN 978-80-8168-376-3
⁵⁸ Ženevská konvencia o zaobchádzaní s vojnovými zajatcami

Dostupné na:

ozbrojených síl niektorej z bojujúcich strán, príslušníci milícií dobrovoľných zborov prislúchajúcich niektorej zo strán v konflikte v rátane partizánov, osoby sprevádzajúce ozbrojené sily, ktoré netvoria ich súčasť. Do tejto skupiny zaraďujeme vojnových korešpondentov, civilné posádky vojnových lietadiel, pracovníkov pozemných jednotiek a služieb, členov lodných posádok, lodivodov, obyvatelia neobsadeného územia, ktorí sa pri príchode nepriateľa chopili zbraní, aby bojovali proti prenikajúcemu vojsku. Do tejto skupiny sa zaraďujú aj posádky lietadiel, a to v prípade ak nemajú nárok na výhodnejšie postavenie.⁵⁹ Nárok na štatút vojnových zajatcov majú aj hlavy štátov a členovia vlád, ak padli do rúk nepriateľskej strany. Vojnoví zajatci sa nemôžu zriecť práv, ktoré im priznáva dohovor. Doba zajatia trvá od okamihu, keď padli do rúk nepriateľa, a končí sa ich prepustením alebo repatriáciou. Vojnoví zajatci sú v moci nepriateľskej mocnosti. Zodpovednosť za zaobchádzanie s nimi má bojujúca strana, v moci ktorej sa ocitli. Zajatci majú právo na to, aby bola rešpektovaná ich osobnosť a česť. Zajatci nesmú byť podrobovaný telesnému mrzačeniu alebo lekárskym či iným pokusom. Musia byť chránení pred každým násilným činom, zastrašovaním či urážaním. Nesmú byť braní na zodpovednosť za činy, ktoré vykonali ako príslušníci ozbrojených síl. Mocnosť v ktorej zajatí sa ocitli je povinná starať sa o ich zaopatrenie, ak je to potrebné poskytnúť im bezplatné lekárske ošetrenie. Predstaviteľom Medzinárodného výboru Červeného kríža a ochrannej mocnosti musí byť umožnené navštíviť miesto, kde sa vojnoví zajatci nachádzajú a hovoriť s nimi. Vojnoví zajatci musia byť odsunutí do táborov vzdialených od frontovej línie, v ktorých budú mimo nebezpečenstva. ⁶⁰V pásme ktoré predstavuje nebezpečenstvo môžu zostať len tí, ktorí by pre svoje zranenie alebo chorobu boli presunom vystavení väčšiemu nebezpečenstvu. Vojnoví zajatci musia byť internovaní v priestoroch ktoré im poskytnú záruky hygieny a zdravia. Pri ich rozdeľovaní sa berie zreteľ na ich národnosť, jazyk a zvyky. Majú právo na ochranu pred vojnovými nebezpečenstvami, musia im byť k dispozícii kryty proti leteckému bombardovaniu, či iné obdobné zariadenia. Vojnový zajatci majú nárok na primerané ubytovacie podmienky, základnú dennú dávku potravín a pitnú vodu, odev, obuv, hygienické zariadenie a pravidelné lekárske prehliadky. Majú

-

 $https://cs.wikisource.org/wiki/T%C5\%99et\%C3\%AD_\%C5\%BDenevsk\%C3\%A1_\%C3\%BAmluva_o_ochran\%C4\%9B_ob\%C4\%9Bt\%C3\%AD_v\%C3\%A1lky$

⁵⁹ Vršanský P., Valuch J., a kolektív.. Medzinárodné právo verejné osobitná časť. 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., , 2016, 415s., ISBN 978-80-8168-376-3

⁸⁰ Vršanský P., Valuch J., a kolektív. Medzinárodné právo verejné osobitná časť. 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2016, 415s., ISBN 978-80-8168-376-3

právo na slobodu náboženstva. Je povinnosťou podpora ich duševnej, výchovnej, rekreačnej a športovej činnosti. Zajatecké tábory musia byť označené. Popri právach majú zajatci aj povinnosti a to pri výsluchu, kde musia uviesť meno, priezvisko, hodnosť, dátum narodenia a matričné číslo, ktoré je potrebné na vyhotovenie preukazu totožnosti, ktorý sú zajatci povinný nosiť pri sebe. Vojnoví zajatci nesmú byť podrobovaní telesnému, alebo duševnému týraniu. Tým ktorí odmietnu vypovedať, je zakázané sa vyhrážať, urážať ich alebo vystavovať nepríjemnostiam alebo nevýhodám akéhokoľvek druhu. 61

Vojnoví zajatci môžu byť využívaní na prácu, aby sa udržiavali v dobrom telesnom a duševnom stave. Pri výkone práce im musia byť zabezpečené vhodné pracovné podmienky. Za vykonanú prácu patrí zajatcom primeraná finančná odmena. Vojnoví zajatci sú takisto oprávnení odosielať a prijímať listy a dostávať zásielky. Každý zákaz alebo obmedzenie korešpondencie môže byť len dočasný. Vojnoví zajatci sú podrobení zákonom, nariadeniam, prípadne iným predpisom platným v ozbrojených silách mocnosti, v ktorých sa nachádzajú. V prípade porušenia je táto mocnosť voči nim oprávnená uplatňovať súdne alebo disciplinárne opatrenia. Vojnových zajatcov môžu súdiť len vojenské súdy. Vojnový zajatec, ktorý sa pokúsil o útek a bol chytený skôr, ako sa mu útek podaril, môže byť trestaný iba disciplinárne, a to aj v prípade opakovaných pokusov. Ak sa v rukách bojujúcej strany ocitli vážne chorí a ťažko ranení zajatci, táto strana ich je povinná poslať späť do vlasti. 62

 ⁶¹ Vršanský P., Valuch J., a kolektív. Medzinárodné právo verejné osobitná časť. 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o.,
 2016, 415s., ISBN 978-80-8168-376-3
 62 Vršanský P., Valuch J., a kolektív. Medzinárodné právo verejné osobitná časť. 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o.,

Vršanský P., Valuch J., a kolektív.. Medzinárodné právo verejné osobitná časť. 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2016, 415s., ISBN 978-80-8168-376-3

ŠTVRTÝ ŽENEVSKÝ DOHOVOR O OCHRANE 3.5 CIVILNÝCH OSÔB POČAS VOJNY

Ženevský dohovor o ochrane civilných osôb sa skladá z preambuly a piatich častí. Podpísali ju zmocnenci vlád zastúpených na diplomatickej konferencii, ktorá sa konala od 21. apríla do 12. augusta 1949 za účelom vypracovania dohody o ochrane civilných osôb počas vojny. 63 Dohovor chráni osoby, ktoré sa počas ozbrojeného konfliktu alebo vojnovej okupácie ocitli v moci niektorej z bojujúcich strán a nie sú jej štátnymi príslušníkmi. Tento fakt čo rozširuje uplatnenie jeho pôsobnosti aj mimo okupovaných území. Ochranný režim je založený na zásade, podľa ktorej cieľom ozbrojených útokov môžu byť len kombatanti a vojenské objekty. Objekt osobitej ochrany tvoria ranení, chorí a tehotné ženy, ktorých možno umiestniť nemocničných a bezpečnostných oblastiach. Na týchto oblastiach sa môžu strany dohodnúť. Počas ozbrojeného konfliktu treba s civilnými osobami zaobchádzať ľudsky, taktiež je potreba ochraňovať ich pred zastrašovaním a samotným násilím. Sú zakázané hromadné tresty a iné zastrašujúce alebo terorizujúce opatrenia. Civilní obyvatelia majú právo na rešpektovanie ich cti, rodinného práva, náboženského presvedčenia. Okupačná mocnosť je v prípade potreby povinná zabezpečiť ich zásobovanie potravinami a liekmi a umožniť humanitárnym organizáciám pomocné akcie. Chránené osoby nesmú byť zapájané do vojnových operácií. Nemožno ich využívať, aby svoju prítomnosťou chránili pred vojnovými útokmi niektoré objekty alebo oblasti. Taktiež je zakázané brať ich ako rukojemníkov. 64 O vojnovej okupácii možno hovoriť vtedy, keď sa územie bojujúcej strany alebo jeho časť dostali do moci nepriateľskej armády. Počas konfliktu okupované územie zostáva súčasťou štátneho územia okupovanej bojujúcej strany. Na okupovanom území platí právny poriadok okupovaného štátu. Do výkonu môže okupačná mocnosť zasahovať iba v rozsahu nevyhnutnom na splnenie účelu okupácie. Chránené osoby nesmú byť nútené k účasti na vojenských operáciách. Chránené osoby nesmú vykonávať nútené presuny alebo byť deportované. K evakuácii obyvateľstva sa môže prikročiť len v prípade, ak si to vyžaduje bezpečnosť alebo naliehavé vojenské záujmy. Okupačná

⁶³ Štvrtá Ženevská konvencia o ochrane civilných osôb počas vojny Dostupné na:

https://cs.wikisource.org/wiki/%C4%8Ctvrt%C3%A1_%C5%BDenevsk%C3%A1_%C3%BAmluva_o_ochran%C4%9B_ob%

C4%9Bt%C3%AD_v%C3%A1lky#Preambule

64 Vršanský P., Valuch J., a kolektív.. Medzinárodné právo verejné osobitná časť. 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2016, 416-417s., ISBN 978-80-8168-376-3

mocnosť má zakázané ničiť hnuteľný a nehnuteľný majetok s výnimkou vojenských potrieb. Základné práva civilného obyvateľstva musia byť zachované a na okupovanom území je okupačná mocnosť povinná zabezpečiť riadne fungovanie štátnej a súdnej správy, taktiež náboženských a zdravotníckych inštitúcií.

Spoločný článok 3 Ženevských dohovorov zakotvuje základné humanitárne princípy, na ktorých je MHP založené, tento článok je tiež nazývaný miniatúrna zmluva. Pravidlá, ktoré sú obsiahnuté v tomto článku majú obyčajovú povahu a predstavujú minimálny štandard, od ktorého sa strany v konflikte nesmú odchýliť. Článok 3 stanovuje, že v prípade ozbrojeného konfliktu, ktorý nemá medzinárodný charakter a ktorý vznikne na území niektorej z Vysokých zmluvných strán, bude každá zo strán v konflikte zaviazaná riadiť sa prinajmenšom týmito ustanoveniami:

S osobami, ktoré sa priamo nezúčastňujú nepriateľstva, v rátane príslušníkov ozbrojených síl, ktorí zložili zbrane, a osôb, ktoré boli vyradené z boja dôsledkom choroby, zranenia, zadržaním, alebo akoukoľvek príčinou, bude za každých okolností zachádzané ľudsky, bez akéhokoľvek nepriaznivého rozlišovania založenom na rase, farbe pleti, náboženstve či viere, pohlaví, rodu či majetku alebo na akomkoľvek inom obdobnom znaku.

Preto sú zakázané v každej dobe, na každom mieste voči takýmto osobám:

- A) Útoky na život a zdravie, najmä vražda v každej forme, zmrzačenie, kruté zaobchádzanie, týranie a mučenie
- B) Branie rukojemníkov
- C) Útoky voči osobnej dôstojnosti, najmä ponižujúce zachádzanie
- D) Odsúdenie a vykonanie popravy bez predchádzajúceho rozsudku, vyneseného riadne ustanoveným súdom, poskytujúcim súdne záruky uznané civilizovanými národmi za nutné.
- 2) Ranení a chorí budú zozbieraní a ošetrení

3.6 DODATKOVÉ PROTOKOLY

Protokoly prijaté v roku 1977 rozšírili okruh osôb, na ktoré sa vzťahuje ochrana medzinárodného práva. Dodatkový protokol I. upravuje ozbrojené konflikty, v ktorých národy vedú boj za oslobodenie spod koloniálnej nadvlády, spojený s uskutočnením svojho práva na sebaurčenie, spod cudzej okupácie a proti rasistickým režimom. Dodatkový protokol II. stanovil, že pravidlá ozbrojených konfliktov a humanitárneho práva sa vzťahujú aj na ozbrojené konflikty nemajúce medzinárodnú povahu. Osobitný význam má spoločný článok 3 v zmysle ktorého je potrebné základné zásady aplikovať aj v ozbrojených konfliktoch nemajúcich medzinárodný charakter. Prínosom Dodatkového protokolu II. je skutočnosť, že upravuje všetky ostatné ozbrojené konflikty nepokryté Ženevskými dohovormi a Dodatkovým protokolom I., ako sú občianske vojny medzi ozbrojenými silami a protivládnymi skupinami, ktoré majú organizovaný charakter, zodpovedné velenie a vykonávajú kontrolu nad časťou územia a sú schopní dodržiavania Ženevských dohovorov a ich dodatkových protokolov. Nevzťahuje sa na akty porušovania verejného poriadku či nepokojov lokálneho charakteru.

4. OCHRANA OBETÍ VOJNY

Pod pojmom obete vojny rozumieme ranených a chorých príslušníkov ozbrojených síl, stroskotancov, vojnových zajatcov a civilné obyvateľstvo. Pravidlá, ktoré sa vzťahujú k ochrane obetí vojny sú obsiahnuté v štyroch ženevských dohovoroch a dodatkových protokoloch k nim.

Tieto dokumenty upravujú formálne vypovedané vojny, ako aj ozbrojené konflikty medzi štátmi, ktoré majú medzinárodný charakter. Zaraďujeme k nim ozbrojené konflikty, pri ktorých jedna so strán neuznáva existenciu vojnového stavu taktiež, v prípade vojenskej okupácie na územia iného štátu, proti ktorému tento štát nekládol ozbrojený odpor. Platí to tiež v prípadoch ozbrojených konfliktoch vnútri štátu, ktoré nemajú medzinárodnú povahu. 65

Tieto dokumenty predstavujú pre medzinárodné humanitárne právo rad spoločenských pravidiel., medzi tieto zásady patria:

- Pravidlá musia byť dodržiavané za každých okolností. V prípade nedodržania zmluvné strany stanovia tresty za ich hrubé porušenie (týranie, neľudské zaobchádzanie s osobami, vražda, branie rukojemníkov, atď.). V prípade takéhoto porušenia trestu podlieha nie len samotný vykonávateľ, ale aj ten, kto vydal rozkaz. Pri trestaní takýchto činov sa neprihliada na príslušnosť zodpovednej osoby.⁶⁶
- Zmluvné strany sú povinné riadiť sa týmito pravidlami ako voči sebe navzájom, tak aj vo vzťahu k tretiemu štátu, ktorý tieto dokumenty uznal a aplikuje ich v konkrétnom konflikte. V prípade, keď neutrálny štát, prijme chránené osoby na svoje územie, je taktiež povinný aplikovať tieto pravidlá.
- Osoby na ktoré sa vzťahuje ochrana vyplývajúca z týchto pravidiel sa nemôžu právoplatne vzdať svojich práv. Strany v konflikte nemôžu meniť ustanovenia týchto dohôd.
- Pravidlá ktoré sa týkajú ochrany príslušníkov ozbrojených síl, sa taktiež dotýkajú aj partizánov, členov organizovaného odporu a príslušníkov národnooslobodzovacích síl.

46

 ⁶⁵ Mráz S., Medzinárodné právo verejné, 1 Vydanie. Bratislava: Ekonóm, , 2011, 263s., ISBN 978-80-225-3184-1
 ⁶⁶ Mráz S., Medzinárodné právo verejné, 1 Vydanie. Bratislava: Ekonóm, , 2011, 264s., ISBN 978-80-225-3184-1

- Pravidlá vyplývajúce z týchto dokumentov zakazujú akúkoľvek diskrimináciu chránených osôb, bez ohľadu na to či sa jedná o diskrimináciu na základe rasy, národnosti, politickej príslušnosti a inej. Taktiež sú zakázané akékoľvek odvetné opatrenia voči chráneným osobám.
- Úlohou zmluvných strán je oboznámenie verejnosti s týmito pravidlami ešte v čase mieru. Toto zverejnenie prebieha formou výučby na školách.
- Na dodržiavanie pravidiel dozerajú neutrálne štáty, ktoré vystupujú ako ochranné mocnosti. Na dodržiavanie môžu taktiež dozerať humanitárne organizácie. Medzi takéto organizácie patrí Medzinárodný výbor Červeného kríža Strany v konflikte sú povinne s týmito mocnosťami či organizáciami spolupracovať.
- V prípade ak medzi bojujúcimi stranami nastane spor vo výklade či aplikácii týchto pravidiel, sú tieto strany povinné prijať služby ochranných mocností alebo humanitárnych organizácii. Ak by tento postup nebol úspešný môžu sa podrobiť vyšetrovaciemu konaniu, po prípade sa obrátiť na arbitrážny tribunál. Ak by ani to neviedlo k dohode spor bude predložený Medzinárodnému súdnemu dvoru v Haagu.
- Zmluvné strany môžu medzinárodné dohody vypovedať. V prípade vypovedania týchto dohôd počas ozbrojeného konfliktu, ostávajú tieto dohody v platnosti až do ukončenia vojnového stavu. Najmenej však tieto pravidlá platia do doby prepustenia a repatriovania všetkých chránených osôb.⁶⁷

4.1 VOJNOVÝ ZAJATCI

Po ranených chorých a stroskotancoch sú vojnový zajatci druhou kategóriou chránených osôb. Pravidlá o ochrane vojnových zajatcov, ktoré boli ustálené v 19. storočí, boli prvý krát kodifikované v poriadku pozemnej vojny. Tento poriadok je súčasťou oboch haagskych dohovorov o zákonoch a obyčajoch pozemnej vojny z roku 1899 a 1907. Tieto pravidlá boli na základe skúseností z priebehu prvej svetovej vojny doplnené ženevským dohovorom o zaobchádzaní s vojnovými zajatcami z roku 1929. Následne boli tieto pravidlá výrazne rozšírené po druhej svetovej vojne a to prijatím Dohovoru o zaobchádzaní s vojnovými zajatcami z roku

-

⁶⁷ Mráz S., Medzinárodné právo verejné, 1 Vydanie. Bratislava: Ekonóm, , 2011, 264s., ISBN 978-80-225-3184-1

1949 a Dodatkovým protokolom II. z roku 1977.⁶⁸ Vojnovým zajatcom sa stane osoba ktorá splní dve podmienky:

- Zajatec upadne do moci nepriateľskej strany v konflikte,
- Zajatec patrí do skupiny osôb ktoré stanovuje príslušná zmluva.

Prvá podmienka a to ocitnutie sa v moci nepriateľskej strany v konflikte nastáva v prípade ak strana nad osobou vykonáva efektívnu kontrolu. Vykonávateľom tejto kontroly je štát ako celok nie jednotlivé nepriateľské oddiely, či bojovníci, ktorí osobu zajali. Tieto osoby slúžia len ako orgány svojho štátu, čo znamená, že voči zajatcom nemajú žiadne špeciálne oprávnenia. Pojem upadnutie do moci nahradil dovtedy zaužívaný pojem zajatie. Zajatie bolo chápané v úzkom význame ako fyzické zadržanie osoby počas boja. Pojem upadnutia do moci nepriateľa zahrňuje aj možnosť zadržania osôb, ktoré sa vzdávajú bez boja, alebo sa do moci nepriateľskej strany dostanú v dôsledku zranenia, choroby, alebo stroskotania. V tomto prípade je najdôležitejší výsledok, teda samotné zajatie a nie spôsob akým zajatie bolo dosiahnuté.⁶⁹

Ženevský dohovor o zaobchádzaní s vojnovými zajatcami rozlišuje šesť kategórií osôb, ktoré v prípade upadnutia do moci nepriateľa označujeme ako vojnových zajatcov. Zaraďujeme sem:

- Príslušníkov ozbrojených síl niektorej zo strán konfliktu, ako aj príslušníkov milícií a ozbrojených zborov, ktoré sú súčasťou týchto ozbrojených síl.⁷⁰
- Príslušníkov iných milícií a dobrovoľných zborov, v rátane partizánov, členov organizovaných hnutí odporu, ktorí sa zaraďujú ku niektorej strane konfliktu a sú činný na vlastnom území alebo mimo neho, aj v prípade, že toto územie je okupované.
- Príslušníkov pravidelných ozbrojených síl, ktorí sa hlásia ku vláde, alebo moci, ktorú neuznáva mocnosť ktorá ich zadržiava.
- Osoby, ktoré na základe osobitného povolenia doprevádzajú ozbrojené sily, pri čom nie sú ich súčasťou (civilní členovia posádok vojenských lietadiel,

⁶⁸ Mráz S., Medzinárodné právo verejné, 1 Vydanie. Bratislava: Ekonóm, , 2011, 266s., ISBN 978-80-225-3184-1

⁶⁹ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 152., ISBN 978-80-7400-185-7

Mráz S., Medzinárodné právo verejné, 1 Vydanie. Bratislava: Ekonóm, , 2011, 266s., ISBN 978-80-225-3184-1

- vojnoví korešpondenti, dodávatelia, pokiaľ boli touto činnosťou ozbrojenými silami oficiálne poverené).
- Príslušníci národnooslobodzovacích síl na územiach pod koloniálnou alebo cudzou nadvládou.
- Obyvateľov neobsadených území, ktorí sa pri príchode nepriateľa na základe vlastného rozhodnutia chopia zbrane, aby bojovali proti prenikajúcemu vojsku, bez toho aby mali čas zorganizovať sa do podoby pravidelných ozbrojených síl. Obyvatelia musia taktiež dodržiavať pravidlá a obyčaje vojny ako aj viditeľné nosenie zbrane.
- Členov posádok civilných lietadiel a obchodných lodí, pokiaľ nemajú nárok na výhodnejšie postavenie ktoré vyplýva z iných ustanovení.
- Hlavy štátov a členov vlád, ktorý padli do moci nepriateľskej strany
- Osoby, ktoré patrila, alebo patrili k ozbrojeným silám bojujúcej strany, pri čom územie tejto strany bolo okupované, ak okupujúca strana považuje za nutné ich internovať.
- Osoby, ktoré neutrálny štát prijal na svojom území a v zmysle zásad medzinárodného práva mu vyplýva povinnosť ich internovať.

V prípade ak by nastali pochybnosti v otázke, či má osoba právo byť označená statusom vojnový zajatec, s touto osobou sa bude naďalej zaobchádzať ako s vojnovým zajatcom až do doby, kým jej postavenie nebude určené príslušným tribunálom. Dodatkový protokol I. stanovuje, že o vojnového zajatca ide v prípade, že o tento status sám požiada, ak o to požiada strana v konflikte za ktorú bojoval, alebo sa inak ukáže, že má na tento status nárok. Príslušným tribunálom, oprávneným posudzovať právne postavenie osôb ktoré sa nachádzajú v moci nepriateľa má akákoľvek nestranná, nezávislá inštitúcia rešpektujúca princípy spravodlivého procesu. Pre tieto prípady je možné využiť civilné, alebo vojenské súdy, poprípade správne orgány. V určitých prípadoch prichádza do úvahy aj Tribunály rozhodujú zriadenie špecializovaného tribunálu. o štatúte, o prítomnosti pochybností, či porušení medzinárodného humanitárneho práva. V prípade ak osoba zadržiavaná nepriateľom ktorej nie je priznaný štatút vojnového zajatca má byť súdená za činy, ktorých sa dopustila svojou účasťou v boji, má právo

_

⁷¹ Mráz S., Medzinárodné právo verejné, 1 Vydanie. Bratislava: Ekonóm, , 2011, 266s., ISBN 978-80-225-3184-1

aby pred jej vlastným konaním o vine a treste najskôr prebehlo určenie jej právneho postavenia.⁷²

4.2 ZAJATIE

Postavenie vojnového zajatca sa začína okamihom, keď sa osoba ocitne v moci nepriateľskej strany v konflikte. Okolnosti môžu byť rôzne (napr. vzdanie sa po boji alebo bez boja, či vyradenie z boja v dôsledku zranenia, choroby), pričom platí že osoba upadá do moci nepriateľskej strany, nie jednotlivých nepriateľských jednotiek, či vojakov. Významným krokom pri ochrane vojnových zajatcov zohráva zhromažďovanie údajov o nich. Toto zhromažďovanie prebieha v troch fázach. ⁷³

Prvá fáza nasleduje ihneď po zajatí, zisťuje štát ktorý má zajatca v moci informácie o ňom samotnom. Zajatá osoba je povinná v tejto fáze uviesť svoje meno, priezvisko, hodnosť, dátum narodenia a matričné číslo. Zajatec nemôže byť nútený do poskytovania ďalších informácií, či sankcionovaný za neposkytnutie týchto údajov.

V druhej fáze vojnový zajatec komunikuje so svojou rodinou, alebo prostredníctvom Ústrednej informačnej kancelárie. Komunikácia má za cieľ sústrediť všetky správy týkajúce sa vojnového zajatca a informovať čo najskôr krajinu z ktorej pochádza, či mocnosti ku ktorým patrí.

V tretej fáze sa štát ktorý zadržiava takúto osobu obracia na svoju informačnú kanceláriu pre vojnových zajatcov, pričom jej poskytuje informácie o zmenách ktoré nastali v režime zajatej osoby (útek, hospitalizácia, prepustenie, repatriácia, smrť). S takýmito údajmi následne kancelária oboznamuje ostatné strany konfliktu. Vojnový zajatec sa preukazuje preukazom totožnosti, ktorý mu vystavil štát na strane ktorého sa zúčastňuje vojnového konfliktu, v prípade straty takéhoto dokladu mu ho vystaví zadržujúca mocnosť. Preukaz totožnosti rovnako ako osobné predmety, oblečenie, odznaky, vyznamenania a veci osobnej, či citovej hodnoty osobe nesmú

⁷³ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 161.. ISBN 978-80-7400

⁷² Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 154., ISBN 978-80-7400

byť odobraté. V prípade zadržania peňazí, či cenností musí byť o tom vyhotovený zápis. Vojenské materiály, zbrane, technika a dokumenty sa stávajú vojnovou korisťou zadržujúcej mocnosti. Vojnový zajatec musí byť v čo najkratšom čase presunutý z miesta bojov do tábora na to určeného, pričom tento presun musí prebiehať ľudsky, vojnovému zajatcovi musí byť zabezpečená strava, voda, oblečenie, lekárska starostlivosť a bezpečnosť.⁷⁴

4.3 PRIEBEH VOJNOVÉHO ZAJATIA

Vojnový zajatci sú internovaný v táboroch. Tieto tábory sú označené písmenami PW – prisoners of war, PG – prisonniersde guerre, alebo iným dohodnutým znakom, tak aby bol viditeľný zo vzduchu. O polohe takýchto táborov sa strany v konflikte navzájom informujú. Podmienkou pre budovy umiestnené v takýchto táboroch je, aby stáli na pevnej zemi. Dôvodom je skutočnosť, že zajatcov nemožno držať na lodiach, v ponorkách, či na palubách lietadiel, atď. V táboroch musí byť zabezpečená dostatočná hygiena a zdravotné podmienky, zajatci nesmú trpieť hladom, zimou, nedostatkom lekárskej starostlivosti, nedostatkom ošatenia, či byť nedôstojne ubytovaný. V prípade, ak je medzi zadržanými zdravotnícky, či duchovný personál, musí mu byť umožnené vykonávať činnosť na ktorú je určený. Zajatci majú právo zúčastňovať sa obradov a vyznávať svoje náboženstvo, taktiež ich musí zadržujúca mocnosť podporovať v ich kultúrnom a športovom vyžití. Zajatecké tábory podliehajú vojenskej disciplíne, kde v čele tábora stojí zodpovedný dôstojník, vybratý s pomedzi dôstojníkov zadržanej strany. Tento dôstojník ručí za dodržiavanie pravidiel vyplývajúcich zo Ženevského dohovoru. Vojnoví zajatci môžu nosiť uniformu, spolu so zodpovedajúcimi hodnosťami a vyznamenaniami, čím sa medzi zajatými príslušníkmi ozbrojených síl zachová hierarchia. Zajatci majú právo na kontakt s vonkajším svetom a to formou prijímania, či odosielania listov, posielanie e-mailov, či využitím mobilných telefónov. Takáto komunikácia môže byť zo strany zadržujúcej strany cenzurovaná, nie však zakázaná. Zajatci môžu prijímať od rodinných príslušníkov, či Medzinárodného výboru Červeného kríža balíčky a iné

⁷⁴ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 161., ISBN 978-80-7400

zásielky. Počas trvania zajatia môžu byť zajatci prinútení pracovať, to neplatí pre dôstojníkov. Takáto práca však nemôže byť ponižujúca, nezdravá, či nebezpečná. Pre výkon práce musí zadržujúca strana vytvoriť priaznivé podmienky. Za vykonanie práce patrí zajatcom prislúchajúca odmena. Počas zajatia môžu byť vojnoví zajatci disciplinárne alebo trestne stíhaní za činy ktorých sa dopustili pred, alebo počas zajatia, pričom ich nemožno stíhať za účasť v boji. Zajatec môže byť stíhaný aj za porušenie vnútroštátneho práva. Činy ktoré vojnový zajatec spaćha počas zajatia môžu byť kvalifikované ako disciplinárne priestupky, alebo trestné činy podľa zákonodarstva príslušného štátu. V prípade prípravy úteku, pokusu o útek, napomáhanie k úteku sa jedná o disciplinárne previnenie. Vojnoví zajatci podliehajú vojnovým súdom, ak zákon neustanovuje inak, a teda nespadajú pod právomoc civilných súdov. Platí že proti vojnovým zajatcom môže byť vynesený právoplatne rozsudok iba tými súdmi a so zachovaním toho istého konania ako u osôb prislúchajúcich k ozbrojeným silám mocnosti, ktorý zajatcov drží v zajatí. Taktiež sú zakázané kolektívne tresty, telesné tresty, týranie. V súdnom konaní s vojnovým zajatcom platia všetky štandardné procesné pravidlá, ktorými sú zásada ne bis in idem, právo na obhajobu, právo na obhajcu, prezumpcia neviny, právo predvolávať svedkov, či právo na tlmočníka. Vynesený trest môže mať rôzne podoby, od pokút, odňatia rôznych výhod, pracovnú povinnosť po tresty odňatia slobody, či trest smrti. V prípade ak v danom právnom systéme existuje opravný prostriedok je umožnené zajatcovi tento prostriedok za stanovených podmienok využiť. Rozsudok sa doručí zajatcovi, dôverníkovi, ochrannej mocnosti, poprípade Medzinárodnému výboru Červeného kríža. Tresty odňatia slobody sa vykonávajú v rovnakých zariadeniach a za rovnakých podmienok ako by mali miestny kombatanti.⁷⁵

_

⁷⁵ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 161., ISBN 978-80-7400

4.4. KONIEC VOJNOVÉHO ZAJATIA

Vojnové zajatie môže skončiť viacerými spôsobmi, a to smrťou vojnového zajatca, útekom zo zajatia, oslobodením, prepustením, repatriáciou počas ozbrojeného konfliktu a následným prepustením, či repatriáciou po skončení konfliktu.

Skončenie vojnového zajatia v dôsledku smrti môže nastať z viacerých dôvodov a to prirodzeným spôsobom, v dôsledku trestného činu v tábore, zastrelením na úteku alebo výkonom trestu. V prípade ak smrť nastane v dôsledku cudzieho zavinenia, musí zadržujúca strana vykonať vyšetrovanie. Správa z vyšetrovania sa zašle ochranným mocnostiam. V prípade ak vyšetrovanie bude viesť k zisteniu páchateľov budú potrestaní. Mŕtvemu zajatcovi sa vystaví úmrtný list. Následne bude dôstojne pochovaný, pri čom sa prihliada na tradície a vieru zomrelého. Povinnosť dbať a starať sa o hroby má štát, na ktorého území ležia. 76 Pokus o útek zo zajatia sa považuje za prirodzenú vec. Zadržujúca strana má právo snažiť sa tomuto úteku zabrániť. Použitie zbrane v takýchto prípadoch je krajným riešením. Za úspešný útek nemôže byť takáto osoba nikdy stíhaná. Za úspešný útek sa považuje ak sa zajatec vráti ku ozbrojenej mocnosti, ku ktorej patrí, alebo ku ozbrojenej mocnosti spojenca, ak opustí územie podliehajúce mocnosti, u ktorej bol v zajatí, alebo jej spojencovi, ak vstúpi na loď ktorá sa plaví pod vlajkou mocnosti, ku ktorej prislúcha, alebo mocnosti spojeneckej, ktorá je v pobrežných vodách mocnosti, u ktorej je v zajatí a táto loď nie je pod kontrolou tejto mocnosti. V prípade neúspešného pokusu o útek bude vojnový zajatec riešený disciplinárne.

K oslobodeniu vojnového zajatca môže dôjsť oslobodením celého tábora, alebo selektívnou akciou zameranou na záchranu určených vojnových zajatcov.

Štát, v ktorého moci sa nachádzajú vojnový zajatci nemá povinnosť ich zadržiavať, preto ich môže prepustiť ešte počas vojnového konfliktu. Bojujúce strany sú viazané ženevským dohovorom k tomu aby sa pokúsili zjednať dohodu s neutrálnym štátom, na ktorého území by zriadili tábor pre vojnových zajatcov, ktorých by tam postupne presunuli. V prípade vážneho zdravotného stavu vojnových zajatcov, ak to bude možné, musia byť dopravený do štátu ich pôvodu. V prípade ak

53

⁷⁶ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 166-167s., ISBN 978-80-7400

ich zdravotný stav nie je vážny, môžu byť prevezení do nemocníc ktoré sa nachádzajú na území neutrálneho štátu.

Zadržujúce strany musia všetkých vojnových zajatcov bezprostredne po skončení aktívneho nepriateľstva prepustiť a repatriovať do zeme pôvodu. Za skončenie aktívneho nepriateľstva sa považuje faktické zastavenie bojov. Repatriácia prebieha podľa repatriačného plánu, ktorý vypracuje samostatne každá strana v konflikte, alebo sa na ňom zmluvne zhodnú strany v konflikte. Pri repatriácii musia byť dodržiavané zásady ako dostatok oblečenia, stravy, vody, zdravotného personálu a podobne.⁷⁷

OSOBY S ODLIŠNÝM PRÁVNYM POSTAVENÍM 4.5

Okrem osôb ktoré možno definovať ako vojnových zajatcov existujú aj určité skupiny osôb, ktorých právne postavenie v prípade, keď upadnú do moci nepriateľa nie je jednoznačné. Medzi takéto skupiny ľudí patria dezertéri, vojnoví zločinci, zradcovia, špióni, sabotéri a žoldnieri.

4.5.1 DEZERTÉR

Dezertér je príslušník ozbrojených síl, ktorý bez ohľadu na momentálnu situáciu opustí svoj oddiel alebo svoje miesto. V prípade ak takáto osoba upadne do zajatia v zmysle medzinárodného humanitárneho práva mu bude udelený štatút Vzhľadom na to že dezertér prejavil vôľu ďalej nebiť vojnového zajatca. kombantantom svojej pôvodnej strany v konflikte, stretneme sa tu s názorom, že by mu mal byť udelený štatút civilistu.⁷⁸

⁷⁷ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 166-167s., ISBN 978-80-7400

⁸ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 156.. ISBN 978-80-7400

4.5.2 VOJNOVÝ ZLOČINEC

Vojnový zločinec je osoba, ktorá sa dopustí závažných porušení pravidiel vyplývajúcich zo Ženevských dohovorov, Dodatkových protokolov, alebo poruší zákony a obyčaje stanovené vo vojne pre medzinárodné, či vnútroštátne ozbrojené konflikty. Dodatkový protokol I stanovuje, že individuálne porušenie medzinárodného humanitárneho práva nezbavuje jednotlivca, ak spĺňa podmienky, práva na štatút kombantanta. To platí aj pre civilistov. Tento štatút však nebráni trestnému stíhaniu za vojnové zločiny.

4.5.3 ZRADCA

Zradca je osoba, ktorá sa počas ozbrojeného konfliktu pripojí k nepriateľovi a bojuje v jeho radoch. Podľa väčšinového názoru v prípade zajatia takejto osoby štátom jej pôvodu táto osoba nemá právo na štatút vojnového zajatca a naopak môže byť súdená za vlastizradu. Druhý názor upozorňuje na fakt, že v zmysle Ženevského dohovoru III. a jeho Dodatkového protokolu I. sa štatút vojnového zajatca neviaže na národnosť zadržanej osoby, a preto aj so zajatcom by malo byť zachádzané ako s príslušníkom nepriateľských ozbrojených síl.⁷⁹

4.5.4 **ŠPIÓN**

Špión – agent je osoba ktorá pre určitú stranu v konflikte na území ktoré je kontrolované nepriateľskou stranou zhromažďuje, alebo sa pokúša zhromažďovať informácie. Z hľadiska právneho postavenia je nutné určiť viacero špecifík a to či touto osobou je kombantant, alebo civilista, v prípade ak sa jedná o kombantanta, či nosí alebo nenosí uniformu, či je zadržaný počas špionáže, alebo až po tom čo sa pripojil ku svojim ozbrojeným silám.

- Ak sa jedná o špióna civilistu takáto osoba má nárok na štatút civilistu a môže byť stíhaný za špionáž,
- Ak sa jedná o špióna kombantanta zajatého po pripojení sa ku svojim silám, má nárok na štatút vojnového zajatca a nemôže byť za špionáž stíhaný,

⁷⁹ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 156.. ISBN 978-80-7400

- Ak sa jedná o špióna bez uniformy ktorý je zajatý pri špionáži, takáto osoba nemá nárok na štatút vojnového zajatca a môže byť za špionáž stíhaný, nesmie však byť uznaný vinným, alebo odsúdený bez predchádzajúceho súdneho konania. Tento variant platí aj pre špiónov kombantantov, ktorý pôsobia na okupovaných územiach, ktorých sú obyvatelia. Pokiaľ pri svojej činnosti nepostupujú podvodným spôsobom, alebo sa neuchyľujú k tajným metódam.⁸⁰

4.5.5 SABOTÉR

Sabotér je osoba, ktorá realizuje činy smerujúce k zničeniu, alebo poškodeniu materiálu, stavieb a zariadení, ktoré svojou povahou, alebo účelom prispievajú k efektivite nepriateľských ozbrojených síl. V prípade ak sabotér kombantant nosí behom sabotáže uniformu, náleží mu štatút vojnového zajatca a za svoje sabotáže, ak nie sú vážnym porušením medzinárodného humanitárneho práva, nie je stíhaný. Iný prípad nastáva ak uniformu nenosí, vtedy pravdepodobne štatút vojnového zajatca nezíska a za sabotáž môže byť stíhaný.

4.5.6 ŽOLDNIER

Žoldnier je osoba ktorá sa nechá dobrovoľne najať do ozbrojených síl niektorou z bojujúcich strán, pričom nie je jej štátnym občanom, a jej cieľom je dosiahnutie zisku. O právnom postavení žoldniera pojednáva Dodatkový dohovor I., ktorý ustanovil, že táto osoba nemá právo na štatút vojnového zajatca. Žoldnier nemôže byť uznaný za vinného, či odsúdený bez predchádzajúceho súdneho konania.

4.5.7 NELEGÁLNI KOMBATANTI

Nelegálni kombantanti. Tento pojem bol zavedený Najvyšším súdom v USA, ktorým označil skupinu nemeckých vojakov, ktorí sa prezlečení za civilistov prepravili do USA, kde chceli páchať sabotáže. Najvyšší súd rozdelil vojnové právo na legálnych kombantantov a nelegálnych kombantantov, pričom nelegálni

_

⁸⁰ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 157., ISBN 978-80-7400

kombantancti sú podrobení okrem zatknutia a zadržania aj súdu a trestu za činy v boji ktoré boli určené ako nelegálne. V priebehu studenej vojny sa pojem nelegálny kombantant začal používať pre označenie tých, ktorí nie sú kombantanti, čo znamená, že nemajú legálne oprávnenie bojovať, ale aj na priek tomu tak konajú. Po teroristických útokoch z roku 2001 dostal pojem nelegálny kombantant tretí význam. Boli ním označení medzinárodní teroristi po celom svete a tí ktorí takýchto teroristov podporujú. Do skupiny nelegálnych kombantantov teda zaraďujeme osoby so štatútom vojnových zajatcov, ktorí by mali byť stíhaní len v prípade, ak sa dopustia zločinu podľa medzinárodného práva, civilisti ktorí môžu byť postihnutí ako za tieto zločiny, tak za účasť v boji, civilisti, ktorí sa boja priamo nezúčastnili, či osoby zadržané mimo kontext ozbrojeného konfliktu.

5. TRESTNÝ POSTIH PORUŠENIA MEDZINÁRODNÉHO HUMANITÁRNEHO PRÁVA

Za porušenie pravidiel vedenia vojny, zákazu použitia ozbrojených síl a zákazu zločinov proti ľudskosti zodpovedá bojujúca strana, ktorá toto porušenie spáchala. Strana v ozbrojenom konflikte je zodpovedná za všetky činy spáchané osobami, ktoré patrili k jej ozbrojeným silám. Popri medzinárodnej zodpovednosti štátu však nesú zodpovednosť za konkrétne trestné činy aj jednotlivci, ktorí sa ich či už priamo alebo nepriamo dopustili.⁸¹

Trestný postih závažných porušení medzinárodného humanitárneho práva, nazývame vojnové zločiny. Tieto zločiny nespadajú iba do sféry vnútroštátneho práva jednotlivých štátov, ale vyplývajú priamo z medzinárodného práva. Túto problematiku možno vnímať z dvoch častí a to materiálnej v ktorej ide najmä o vývoj a definíciu vojnových zločinov, ktoré zaraďujeme do medzinárodného práva a na časť procesnú. Túto časť možno deliť podľa kompetencie stíhania vojnových zločinov na vnútroštátne súdy, ad hoc zriadené medzinárodné trestné tribunály alebo stály Medzinárodný trestný súd.⁸²

Prvý príklad kriminalizácie takéhoto chovania v novodobom práve sa spája s obdobím občianskej vojny v USA v polovici 19. storočia, nazývaný Libertov kódex. Išlo o dokument obsahujúci 157 článkov, nazvaný Inštrukcie pre riadenie armád Spojených štátov v poli, zo dňa 24.04.1863. Vyhlásil ho vtedajší prezident USA Abraham Lincoln ako obecné nariadenie číslo 100. Samotný text bol pripravený Francisom Lieberiom. Jednalo sa o vnútroštátny akt, nie o medzinárodnú zmluvu, ale aj napriek tomu svojim obsahom značne ovplyvnil vývoj a napomohol neskoršej kodifikácii zákonov a obyčajou vojny na medzinárodnej úrovni. Na základe tejto právnej úpravy sa na okupovanom území zavádzalo stanné právo, záväzné ako pre okupovanú tak pre okupačnú stranu. Podľa tejto príručky boli trestané porušenia vojnového práva aj obecné trestné činy. Kódex ovplyvnil vývoj vojnového práva ako súkromné kodifikácie tak aj medzištátne zmluvy. Dôležitým prvkom právneho vývoja v tejto oblasti, smerujúcej k zakotveniu individuálnej trestnej zodpovednosti za vojnové zločiny môžeme zaradiť aj Oxfordskú príručku.

-

⁸¹ Mráz S., Medzinárodné právo verejné, 1 Vydanie. Bratislava: Ekonóm, , 2011, 273s., ISBN 978-80-225-3184-1

⁸² Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 466s., ISBN 978-80-7400

⁸³ Bílková V., Medzinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy. 1. Vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta, 2015, 206s., ISBN 978-80-87975-35-0

Jednalo sa o súkromnú kodifikáciu prijatú Inštitútom medzinárodného práva v Oxforde. Článok 84. ustanovil, že porušitelia zákonov vojny podliehajú trestom stanoveným v trestnom zákone. Ďalším dôležitým prvkom sa stala dohoda medzi Veľkou Britániou, Oranžským slobodným štátom a Juhoafrickou republikou, ktorá sa týkala kapitulácie Búrov. V článku 4. prílohy sa stanovuje všeobecná amnestia pre povstalcov, avšak s vínimkov činov, ktoré sú v rozpore s obyčajami vojny. Väčší význam pre rozvoj medzinárodného práva v tejto oblasti mali tri zmluvy a to Ženevský dohovor pre zlepšenie osudu ranených a chorých pri armádach v poli, Dohoda o úprave Ženevského dohovoru pre vojnu námornú a Ženevský dohovor o osude ranených a chorých v poľných armádach.⁸⁴

Dôležitým míľnikom v tomto vývoji sa stala Versailská zmluva z roku 1919. Predstavovala prvý pokus zriadenia medzinárodného tribunálu, ktorý by potrestal nemeckých vojnových zločincov, za vyvolanie prvej svetovej vojny a za zločiny ktorých sa v nej dopustili. Versailská zmluva stanovila Nemecku vydať bývalého cisára Viliama II., ktorý porušil zásady vyplývajúce z medzinárodných zmlúv. Osoby obvinené s porušenia zákonov mali byť odovzdané štátu, na ktorého území sa dopustili porušenia zákonov, pričom na území tohto štátu mali byť následne súdené a potrestané. Ďalšiu skupinu tvorili nemecké osoby, ktoré sa počas vojny dopustili zločinov voči občanom mocností. Tieto osoby mali byť taktiež súdené vojnovými tribunálmi víťaznej mocnosti. Nemecko sa vo Versailskej zmluve zaviazalo poskytnúť všetky informácie, ktoré by zohrali dôležitú úlohu pri vyšetrovaní a následnom posudzovaní ich trestnej činnosti, a samotnom určení rozsahu ich zodpovednosti. 85 Priebeh druhej svetovej vojny zohral rozhodujúcu úlohu pri stabilizácií pravidiel týkajúcich sa trestného postihu pri porušení zákona a obyčajov vojny, ako aj pre d'alšie kategórie zločinov podľa medzinárodného práva. 13. januára 1942 prijali Spojenci Medzispojeneckú deklaráciu o trestaní vojnových zločinov pod názvom Svetojakubská deklarácia. Na túto deklaráciu následne nadviazali ďalšie dohody, ako bola Moskovská dohoda. Jednalo sa o dohodu medzi USA, Britániou a ZSSR z roku 1943, v ktorej vyjadrili vôľu uplatniť trestný postih za vojnové zločiny. Britská vláda spočiatku preferovala potrestanie vojnových zločinov bez súdu, kým Americká strana sa prikláňala k záveru, že ani oslobodenie, ani poprava, či iné potrestanie zločinu bez spravodlivého procesu nie je vhodné. S týmto názorom

_

⁸⁴ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010,

⁴⁶⁸s., ISBN 978-80-7400 ⁸⁵ Mráz S., Medzinárodné právo verejné, 1 Vydanie. Bratislava: Ekonóm, , 2011, 273s., ISBN 978-80-225-3184-1

sa nakoniec stotožnili vlády ZSSR, Francúzska a neskôr aj Veľkej Británie. Tieto spoločné predstavy mali za následok prijatie Dohody o stíhaní a potrestaní hlavných vojnových zločincov európskych zemí Osi s pripojeným Štatútom Medzinárodného vojenského tribunálu v Norimbergu. Norimbergský tribunál úž plne vychádza z individuálnej medzinárodnej právnej zodpovednosti jednotlivcov za zločiny, ktoré dnes označujeme ako zločiny podľa medzinárodného práva. Súčasťou skutkových podstát bol aj článok 6. uvádzajúci:

Súdny dvor bude oprávnený súdiť a potrestať osoby, ktoré spáchali, jednajúc v záujme zemí európskej Osi ... niektorý z nasledujúcich zločinov.

b) vojnové zločiny: to je porušenie zákonov vojny alebo vojnových zvyklostí. Takéto porušenie bude zahrňovať vraždu, zlé zaobchádzanie alebo deportáciu civilného obyvateľstva z obsadeného územia alebo v ňom otrockú prácu, alebo pre akýkoľvek iný účel, vraždu vojnových zajatcov alebo osôb na mori, alebo zlé zaobchádzanie s nimi, zabitie rukojemníkov, plienenie verejného alebo súkromného majetku, svojvoľné ničenie miest a obcí, alebo spustošenie neodôvodnené vojenskou nutnosťou, nebude však nim obmedzený. Pre potreby súdenia vojnových zločinov, ktoré neboli presne zemepisne lokalizované bol prijatý Štatút Medzinárodného vojnového tribunálu pre Ďaleký východ. Štatút Norimbergského tribunálu vymedzil tri kategórie zločinov a to zločiny proti mieru, vojnové zločiny a zločiny proti ľudskosti. 88

Za zločiny proti mieru sa považujú: zosnovanie, príprava, podnecovanie, alebo podniknutie útočnej vojny alebo vojny porušujúcej medzinárodné zmluvy, dohody a záruky.

Za vojnové zločiny sa považujú v užšom zmysle porušenia zákonov vojny alebo vojnových obyčajou to sú vraždy vojnových zajatcov, zlé zaobchádzanie s nimi, vraždy civilistov ako aj zlé zaobchádzanie s nimi, nútenie civilného obyvateľstva do otrockých prác, vraždenie rukojemníkov, deportovane obyvateľstva, plienenie majetku či už súkromného alebo verejného, svojvoľné ničenie miest a dedín, pustošenie miest a dedín neodôvodnené vojnovou nevyhnutnosťou a iné.

⁸⁶ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 470s.. ISBN 978-80-7400

⁸⁷ Bílková V., Medzinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy. 1. Vydání. Praha : Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta, 2015, 206s., ISBN 978-80-87975-35-0

⁸⁸ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 470s.. ISBN 978-80-7400

Za zločiny proti ľudskosti sa považujú vraždy, vyhladzovanie, deportovanie, zotročovanie alebo iné ukrutnosti, páchané proti civilnému obyvateľstvu pred vojnou, alebo počas vojny, prenasledovanie z dôvodov rasových, politických alebo náboženských, ktoré boli spáchané v súvislosti so zločinom proti mieru alebo s vojnovým zločinom⁸⁹ Medzinárodné humanitárne právo zaväzuje všetky štáty, aby potláčali všetky porušenia, avšak iba niektoré porušenia zakladajú individuálnu trestnú zodpovednosť. V tradičnej terminológii ide o vojnové zločiny. Vojnové zločiny definujeme ako závažné porušenia obyčajových alebo zmluvných pravidiel medzinárodného humanitárneho práva aplikovateľné vo vojnových konfliktoch. Závažné porušenia sú definované v štyroch ženevských dohovoroch a Dodatkovom protokole I. Závažné porušenia sú niektoré činy spáchané na osobách alebo majetku chránených týmito dohodami:

Úmyselné zabitie, mučenie alebo neľudské zaobchádzanie, vrátane biologických pokusov, úmyselné spôsobenie veľkého utrpenia alebo vážne telesné zranenie a ohrozenie zdravia, zničenie a prisvojenie si majetku neodôvodnené vojnovou nutnosťou a prevedené vo veľkom merít ku nezákonným a svojvoľným spôsobom. Následne ku nim boli pripojené aj ďalšie činy, a to nútenie aby vojnový zajatec slúžil v ozbrojených silách nepriateľskej mocnosti, zbavenie chránenej osoby práva na to, aby bola riadne a nestranne súdená , nezákonná deportácia alebo presun, protiprávne uväznenie, či branie rukojemníkov. 90

Dodatkový protokol I. doplňuje niektoré závažné porušenia, pri čom ich rozdeľuje do troch skupín.

- Prvú skupinu tvoria závažné porušenia, ktoré možno definovať ako zásahy do telesnej alebo duševnej integrity osôb, ktoré sa nachádzajú v moci nepriateľskej strany.
- Druhú skupinu tvoria činy, spáchané úmyselne pri čom spôsobili smrť alebo vážne telesné zranenia alebo ujmu na zdraví.
 - a) napadnutie civilného obyvateľstva alebo jednotlivcov,
 - b) zahájenie útoku, ktorý postihuje civilné obyvateľstvo alebo civilné objekty, a to s vedomím, že takýto útok spôsobí nadmerné straty,

⁸⁹ Mráz S., Medzinárodné právo verejné, 1 Vydanie. Bratislava: Ekonóm, , 2011, 274s., ISBN 978-80-225-3184-1

⁹⁰ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 473s., ISBN 978-80-7400

- c) zahájenie útoku proti stavbám a zariadeniam obsahujúcim nebezpečné sily,
- d) napadnutie nechránených miest a demilitarizovaných zón,
- e) napadnutie osoby, o ktorej je známe, že nie je schopná boja,
- f) zradné použitie rozoznávacieho znaku červeného kríža alebo iných ochranných znakov uznávaných dohodami.
- Tretiu skupinu tvoria úmyselné činy
 - a) Premiestnenie časti vlastného civilného obyvateľstva okupačnou mocnosťou na územie, ktoré okupuje, deportovanie alebo premiestnenie obyvateľstva okupovaného územia do alebo mimo toto územie,
 - b) Neodôvodnené zdržiavanie repatriácie vojnových zajatcov alebo civilných osôb,
 - c) Uplatňovanie apartheidu alebo páchanie iných neľudských a ponižujúcich činov,
 - d) Napadnutie rozoznateľných historických pamiatok, umeleckých diel a miest určených pre konanie bohoslužieb, ktoré sú kultúrnym a duchovným dedičstvom národa a ktorým bola na základe dohody poskytnutá zvláštna ochrana,
 - e) Zbavenie chránenej osoby práva na riadne a nestranné súdne konanie. 91

K výkladu a aplikácii pravidiel pri závažných porušeniach, resp. vojnových zločinoch, významne napomohla judikatúra dvoch tribunálov OSN a to Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Jugosláviu a Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu.

Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Jugosláviu bol zriadený v roku 1993 (ICTY). Článok 1 Štatútu obecne stanovil právomoci ICTY a to stíhať osoby zodpovedné za vážne porušenie medzinárodného humanitárneho práva spáchané na území bývalej Jugoslávie od roku 1991 v súlade s ustanoveniami tohto Štatútu. Tribunál nie je oprávnený vytvárať nové právo, musí aplikovať v súlade s princípom

_

⁹¹ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 474s. ISBN 978-80-7400

nullum crimen sine lege už existujúce pravidlá medzinárodného humanitárneho práva. 92

Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu bol zriadený v roku 1994 (ICTR). Jeho úlohou bolo súdiť osoby zodpovedné za činy genocídy a ďalších závažných porušení medzinárodného humanitárneho práva spáchaných na území Rwanda a rwandských občanov zodpovedných za takéto činy a porušenia spáchaných na územiach susediacich štátov v období od 1. januára do 31. decembra v roku 1994. 93 Štatút Medzinárodného trestného súdu bol prijatý 17.07.1998 na Diplomatickej konferencii v Ríme. Článok 5. Štatútu zakladá jurisdikciu tohto súdu vo vzťahu k zločinom genocidy, zločinom proti ľudskosti, vojnovým zločinom a zločinom agresie. Jednou z kategórií chovaní, na ktorú sa vzťahuje príslušnosť Medzinárodného trestného súdu, sú vojnové zločiny, najmä ak sú páchané ako súčasť plánu či politiky.⁹⁴

5.1 STÍHANIE VOJNOVÝCH ZLOČINOV NA VNÚTROŠTÁTNEJ ÚROVNI

Samotná definícia vojnových zločinov by nestačila, pokiaľ by nebola doprevádzaná procesnými pravidlami, ktoré umožňujú efektívny postih páchateľov týchto činov. Trestné stíhanie môže byť realizované na národnej úrovni alebo pred medzinárodným trestným tribunálom či súdmi. Vnútroštátny postih bol až do vytvorenia medzinárodného tribunálu jediným možným mechanizmom. Spoločné ustanovenie hovorí o tom že vysoké zmluvné strany sa zaväzujú, že učinia všetky potrebné zákonodarné opatrenia, aby stanovili primerané trestné sankcie postihujúce osoby, ktoré sa dopustia toho či onoho vážneho porušenia tejto dohody vymedzenej v nasledujúcom článku, alebo dali ku takému porušeniu rozkaz. Každá zmluvná strana je povinná vypátrať osoby obvinené z niektorého z týchto vážnych porušení, alebo k nemu dali rozkaz, a musia ich postaviť pred svoje vlastné súdy, bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť. Ak je to v súlade s podmienkami vlastného zákonodarstva

⁹² Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 475s.. ISBN 978-80-7400

⁹³ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 478s., ISBN 978-80-7400

⁹⁴ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 481s.. ISBN 978-80-7400

môžu ich odovzdať k súdnemu stíhaniu niektorej inej zmluvnej strane, majúcej záujem na potrestaní, pokiaľ má táto zmluvná strana dostatočné obvinenia voči týmto osobám. 95 Systém postihu závažných porušení je založený na troch základných povinnostiach každej zmluvnej strany a to povinnosti prijať zvláštne zákonodarné opatrenia ku kriminalizácii týchto činov, povinnosť pátrať po ktorejkoľvek osobe obvinenej z porušenia dohody a povinnosť súdiť tieto osoby alebo ich odovzdať k súdnemu stíhaniu inému príslušnému štátu. Zásada univerzality hovorí o tom, že každý štát je oprávnený súdiť osoby obvinené zo zločinov podľa medzinárodného práva bez ohľadu na to, kde bol zločin spáchaný a aké je občianstvo páchateľa či obete. Univerzálna jurisdikcia vyjadruje spoločný záujem všetkých štátov stíhať a potrestať určité zločiny. Nedostatky a problémy pri stíhaní vojnových zločinov na národnej úrovni môžu byť riešené prenesením trestného postihu na medzinárodnú úroveň pred trestné tribunály zriadené k tomuto účelu. Medzinárodné tribunály sú zvláštne medzinárodné orgány súdneho typu, zriadené buď ako pomocné orgány OSN, alebo ako samostatné medzinárodné inštitúcie. Zmiešané tribunály sú také trestné tribunály, ktoré boli zriadené na základe zákona alebo dvojstrannej zmluvy medzi príslušnými štátmi, poprípade OSN. Sú súčasťou vnútroštátneho systému, ale vykazujú isté medzinárodné prvky. Za predchodcom medzinárodných trestných tribunálov môžeme označiť dva tribunály zriadené po druhej svetovej vojne. Prvý z nich bol Medzinárodný vojenský tribunál so sídlom v Norimbergu. Tento tribunál bol zriadený na základe Lodnýnskej charty v roku 1945. Dodnes je vysoko oceňovaný ako nástroj medzinárodnej spravodlivosti. Jeho význam je najmä v potvrdení a rozvoji pravidiel medzinárodného práva, najmä pravidiel týkajúcich sa zákazu najvážnejších činov proti mieru, ľudskosti a proti zákonom a obyčajom vojny, najmä stanovenie individuálnej trestnej zodpovednosti páchateľov týchto činov podľa medzinárodného práv. V roku 1946 bola prijatá charta pre Medzinárodný vojnový tribunál pre ďaleký východ v Tokiu. V oboch prípadoch išlo o medzinárodné súdy mimoriadnej vojenskej povahy. ⁹⁶ Prvá generácia vojenských tribunálov vznikla po druhej svetovej vojne. A to Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Jugosláviu (ICTY) a Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu (ICTR). Do stredu záujmu medzinárodného spoločenstva sa dostali lokálne krvavé konflikty.

.

⁹⁵ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 483s., ISBN 978-80-7400

⁹⁶ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 490s., ISBN 978-80-7400

Frustrácia z obmedzených možností pri ich riešeniach spolu s obnovou akcia schopnosti Rady bezpečnosti OSN umožnili vznik ad hoc tribunálu s obmedzenou časovou a miestnou pôsobnosťou ale medzinárodnou povahou. Záväzné rozhodnutie Rady bezpečnosti umožnil ich rýchly vznik ako aj úpravu ich príslušnosti, ktorá nie je podmienená konsenzom teritoriálne, či personálne kompetentných štátov. ⁹⁷ Tretiu právnu normu zriadenia medzinárodného trestného tribunálu predstavuje štatút Špeciálneho súdu pre Sierra Leone, pripojený k dvojstrannej dohode medzi OSN a vládou Sierra Leone. Príslušnosť ratione materiae tohto súdu zahrňuje zločiny proti ľudskosti a porušenie článku 3. spoločného pre Ženevské dohovory a Dodatkový protokol II. Ustanovenia sú prevzaté zo Štatútu ICTR, absentuje však zločin genocídy. Štatút okrem toho definuje aj iné závažné porušenia medzinárodného humanitárneho práva, charakteristické pre konflikt v Sierra Leone. Špeciálny súd pre Sierra Leone posledným doteraz zriadeným medzinárodným trestným tribunálom ad hoc. Súčasne ide o prvý zo zmiešaných tribunálov, pretože jeho vecná jurisdikcia zahrňuje popri zločinov podľa medzinárodného práva aj niektoré trestné činy podľa práva Sierra Leone. Taktiež zloženie súdu je zmiešané, aj napriek tomu sa podľa väčšiny znakov zaraďuje k medzinárodným tribunálom. Postupne dochádza ku vzniku nových zmiešaných tribunálov, medzi ktoré patria Zvláštne panely na Východnom Timore, snahy UNMIC o vytvorení podobného systému v Kosove a Mimoriadne senáty pre stíhanie zločinov v Kambodži. 98

5.2. MEDZINÁRODNÝ TRESTNÝ SÚD

Jurisdikcia Medzinárodného trestného súdu ratione materiae sa obmedzuje na najzávažnejšie zločiny, ktorými je medzinárodné právo ako celok dotknuté, a to zločin genocídy zločiny proti ľudskosti a vojnové zločiny. V prípade prijatia definície zločinu agresie bude medzi tieto zločiny taktiež zaradený. Jurisdikcia Medzinárodného trestného súdu ratione temporis sa vzťahuje na zločiny spáchané až do obdobia kedy vstúpil Rímsky štatút do platnosti a teda od 1.7.2002, čo znamená, že retroaktivita je vylúčená. Zložitejšie sa javí vyriešenie miestnej a osobnej

⁹⁷ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 490s., ISBN 978-80-7400

⁹⁸ Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 491s., ISBN 978-80-7400

príslušnosti súdu. Jurisdikcia Medzinárodného trestného súdu sa vzťahuje iba na fyzické osoby, ktorým bolo v dobe spáchania zločinu aspoň 18 rokov. Oficiálne postavenie páchateľa nezakladá imunitu voči jurisdikcii medzinárodného trestného súdu. Dôležitú úlohu zohráva občianstvo páchateľa a miesto spáchania činu.

Medzinárodný trestný súd je založený na základe medzinárodnej zmluvy, a teda je založený na báze komplementarity vo vzťahu k právomoci štátu, ktorý musí dať k výkonu jurisdikcie tohto súdu svoj súhlas, a to spravidla predom ratifikáciou Štatútu. To platí pri zahájení konania z podnetu štátu, zmluvnej strany alebo vlastnej iniciatívy prokurátora. Súd môže vykonávať svoju jurisdikciu pokiaľ ju ratifikoval alebo prijal štát, na ktorého území bol čin spáchaný, alebo štát, ktorého obyčaj je obvinený. Okrem toho môže byť jurisdikcia trestného súdu rozšírená aj prehlásením štátu ad hoc. Princíp komplementariti taktiež znamená, že súd môže konať len v prípade, keď vnútroštátne súdny systémy sú neschopné či neochotné prevádzať vyšetrovanie alebo stíhanie zločinov uvedených v Štatúte. Ide o otázku príslušnosti vyšetrovania či stíhania, o ktorom súd musí vydať formálne rozhodnutie.

ZÁVER

Medzinárodné humanitárne právo, ako jedno z odvetví medzinárodného práva by sa dalo chápať ako právo vo vojne. Samotný pojem Medzinárodné právo je pomerne nový vzniká po konci 2. svetovej vojny na podnet Medzinárodného výboru Červeného kríža. MHP malo označovať súbor pravidiel vojnového práva určených na ochranu ľudských bytostí počas ozbrojeného konfliktu.

V úvode práce sme analyzovali postupné zabudovanie humanitárnych prvkov počas ozbrojeného konfliktu. Kde môžeme pozorovať, že takéto náznaky sa objavujú už v starovekých civilizáciách v podobe nutnosti vyhlásenia vojny, či imunity poslov. Následne sa tieto zásady rozširujú o nové, ako boli pravidlá pre vedenie vojen a zachádzanie s nepriateľom. Významnú zmenu pozorujeme v 14. storočí nástupom strelných zbraní. Ľudský život postupne naberal na hodnote, rušilo sa nevoľníctvo. Postupne prichádzalo k humanizácii ozbrojených konfliktov, najmä v otázkach starostlivosti o zajatcov, či raneným ktorým bola poskytovaná zdravotná starostlivosť. Ďalší prelom zmene charakteru vojny pozorujeme v 18. storočí kde armády tvorené nájomnými žoldniermi nahrádzajú armády založené na národnom princípe. Vojaci podliehali prísnym pravidlám.

Za prelom vo vývoji MHP môžeme označiť zážitok Henry Jeane Dunanta, ktorý bol pri mestu Solferino svedkom negatívnych dôsledkov vojny, ktorá sa tam odohrala. Dunant bol konfrontovaný s nedostatočnou starostlivosťou o ranených príslušníkov ozbrojených síl. Dôležitou sa stala skutočnosť v ktorej si uvedomil neoddeliteľnosť poskytovania zdravotnej starostlivosti obetiam ozbrojených konfliktov a existencie univerzálne platnej medzinárodnoprávnej úpravy postavenia týchto obetí a osôb ktoré im zdravotnú starostlivosť poskytujú. Vzniká medzinárodné hnutie Červeného kríža a Červeného polmesiaca ktoré mali pôsobiť pri zaisťovaní zdravotníckej služby v poli.

Základnými prameňmi MHP sa stávajú štyri Ženevské dohovory a ich dodatkové protokoly, ktoré vnášali do ozbrojených konfliktov prvky humanity. Veľmi Dôležitým sa stáva štvrtý Ženevský dohovor o ochrane civilných osôb. Tento dohovor sa od predchádzajúcich líši ochranou osôb, ktoré sa počas ozbrojeného konfliktu alebo vojnovej okupácie ocitli v moci niektorej z bojujúcich strán a nie sú jej štátnymi príslušníkmi. Ochranný režim je založený na zásade, podľa ktorej

cieľom ozbrojených útokov môžu byť len kombatanti a vojenské objekty. Objekt osobitej ochrany tvoria ranení, chorí a tehotné ženy, ktorých možno umiestniť nemocničných a bezpečnostných oblastiach.

Ďalším dôležitým bodom bola potreba vyriešenia postihu osôb za nedodržanie týchto pravidiel. Následne boli vytvorené zásady, ktoré stanovili, že za porušenie pravidiel vedenia vojny, zákazu použitia ozbrojených síl a zákazu zločinov proti ľudskosti zodpovedá bojujúca strana, ktorá toto porušenie spáchala. Popri medzinárodnej zodpovednosti štátu však nesú zodpovednosť za konkrétne trestné činy aj jednotlivci, ktorí sa ich či už priamo alebo nepriamo dopustili. Závažné porušenie medzinárodného humanitárneho práva, nazývame vojnové zločiny. Tieto zločiny nespadajú iba do sféry vnútroštátneho práva jednotlivých štátov, ale vyplývajú priamo z medzinárodného práva. Kompetencie stíhania vojnových zločinov spadajú na vnútroštátne súdy, ad hoc zriadené medzinárodné trestné tribunály alebo stály Medzinárodný trestný súd.

V minulosti boli zriadené dva medzinárodné trestné tribunály a to Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Jugosláviu, zriadený v roku 1993 (ICTY). Článok 1. Štatútu obecne stanovil právomoci ICTY a to stíhať osoby zodpovedné za vážne porušenie medzinárodného humanitárneho práva spáchané na území bývalej Jugoslávie od roku 1991 v súlade s ustanoveniami tohto Štatútu, a Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu bol zriadený v roku 1994 (ICTR). Jeho úlohou bolo súdiť osoby zodpovedné za činy genocídy a ďalších závažných porušení medzinárodného humanitárneho práva spáchaných na území Rwanda a rwandských občanov zodpovedných za takéto činy a porušenia spáchaných na územiach susediacich štátov v období od 1. januára do 31. decembra v roku 1994.

Jurisdikcia Medzinárodného trestného súdu sa obmedzuje na najzávažnejšie zločiny, ktorými je medzinárodné právo ako celok dotknuté, a to zločin genocídy, zločiny proti ľudskosti a vojnové zločiny.

Pri tvorbe tejto diplomovej práce sme systematicky získavali dostupné informácie, z odbornej literatúry, odborných článkov a elektronických odkazov, ktoré nám vytvorili dostatočný obraz o postupnom vývoji a vzniku samotného MHP. Diplomová práca nás postupne prevedie počiatkami vzniku humanitárneho práva a odpovie na otázky riešenia nových negatívnych javov ktoré sa formovali počas ozbrojených konfliktov. Ako príklad môžeme uviesť vznik Ženevských dohovorov, pre riešenie otázok postihu osôb za nedodržanie noriem MHP, boli zriadené

medzinárodné trestné tribunály pre bývalú Jugosláviu, a Rwandu. Pri ďalšom vývoji možno predpokladať, že normy MHP budú postupne dopĺňané o normy, ktoré budú reagovať na novovzniknuté negatíva.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Bílková V., Medzinárodní humanitární právo – vznik, vývoj a nové výzvy. 1. Vydanie. Praha : Univerzita Karlova v Praze Právnická fakulta, 2015, 264s., ISBN 978-80-87975-35-0

Čižmáriková, K., Telgársky, B., Červený kríž na Slovensku v rokoch 1989 – 1992, 1. Vydanie, Martin: Vydavateľstvo Matice Slovenskej, 2013, 135s, ISBN 978-80-8115-120-0

Dorling Kindersley Limited, História. 2. Vydanie. Bratislava : IKAR, 2014, 612s., ISBN 978-80-551-4006-3

Faix, M., Medzinárodnoprávny rámec zahraničnopolitických misií Európskej Únie, 1. Vydanie, Praha:

Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012, 218s, ISBN 978-80-87146-69-9

Mráz S., Medzinárodné právo verejné, 1 Vydanie. Bratislava: Ekonóm, 2011, 282s., ISBN 978-80-225-3184-1

Mrázek, J., Dokumenty ke studiu medzinárodního práva, 1. Vydanie, Plzeň:Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 444s., ISBN 80-86898-08-3

Ondřej J., Šturma, P., Bezpečnost Organizací, Medzinárodní Bezpečnost a medzinárodní humanitárni právo, 1. Vydanie, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, 317s., ISBN 978-80-87146-15-6

Ondřej J., Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní, 4 Vydanie, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2012, 476s., ISBN 978-80-7380-348-3

Ondřej J., Šturma P., Bílková V., Jílek D. a kolektív. Medzinárodní humanitární právo. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 7s., ISBN 978-80-7400-185-7

Šmihula, D., Úvod do teórie medzinárodného práva súkromného, 1 Vydanie, Bratislava: EPOS, 2012, 224s., ISBN 978-80-8057-969-2

Univerzita Karlova v Praze , Medzinárodní humanitárni právo – 60 výroči ženevských úmluv z roku 1949, 1. Vydání, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010, 202s., ISBN 978-80-246-1816-6

Vršanský P., Valuch J., a kolektív. Medzinárodné právo verejné Osobitná časť, . 1. Vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, 409s., ISBN 978-80-8168-376-3 (Wolters Kluwer s.r.o.), , ISBN 978-80-7160-412-9 (Právnická fakulta UK)

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict with Regulations for the Execution of the Convention1954,Dostupné na: http://portal.unesco.org/en/ev.phpURL_ID=13637&URL_DO=DO_TOPIC&URL_S ECTION=201.html (31.1.2018)

Convention (II) with Respect to the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. The Hague, 29 July 1899. Dostupné na: https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/150?OpenDocument (31.1.2018)

Convention (III) for the Adaptation to Maritime Warfare of the Principles of the Geneva Convention of 22 August 1864. The Hague, 29 July 1899. Dostupné na: https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/155?OpenDocument (31.1.2018)

Declaration (IV,1), to Prohibit, for the Term of Five Years, the Launching of Projectiles and Explosives from Balloons, and Other Methods of Similar Nature. The Hague, 29 July 1899. Dostupné na:

https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/160?OpenDocument (31.1.2018)

Declaration Renouncing the Use, in Time of War, of Explosive Projectiles Under 400 Grammes Weight. Saint Petersburg, 29 November / 11 December 1868. Dostupné na: https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/130?OpenDocument (31.1.2018)

Druhá Ženevská konvencia o zlepšení osudu ranených, chorých príslušníkov ozbrojených síl a stroskotancov na mori Dostupné na: https://cs.wikisource.org/wiki/Druh%C3%A1_%C5%BDenevsk%C3%A1_%C3%BAmluva_o_ochran%C4%9B_ob%C4%9Bt%C3%AD_v%C3%A1lky (31.1.2018)

International Committee of the Red Cross. *Customary IHL - Practice Relating to Rule 74. Chemical Weapons. ihl-databases.icrc.org* Dostupné na: https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v2_rul_rule74 (31.1.2018)

Project of an International Declaration concerning the Laws and Customs of War of 27th August 1874. Dostupné na: https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/135 (31.1.2018)

Prvá Ženevská konvencia o zlepšení osudu ranených a chorých príslušníkov ozbrojených síl v poli Dostupné na:

https://cs.wikisource.org/wiki/Druh%C3%A1_%C5%BDenevsk%C3%A1_%C3%BAmluva_o_ochran%C4%9B_ob%C4%9Bt%C3%AD_v%C3%A1lky (31.1.2018)

Štvrtá Ženevská konvencia o ochrane civilných osôb počas vojny Dostupné na: https://cs.wikisource.org/wiki/%C4%8Ctvrt%C3%A1_%C5%BDenevsk%C3%A1_%C3%BAmluva_o_ochran%C4%9B_ob%C4%9Bt%C3%AD_v%C3%A1lky#Prea mbule (31.1.2018)

The 1899 Hague Declaration concerning Expanding Bullets A treaty effective for more than 100 years faces complex contemporary issues Dostupné na: https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/irrc_849_coupland_et_loye.pdf (31.1.2018)

Treaty of Amity and Commerce Between His Majesty the King of Prussia, and the United States of America; September 10, 1785, Article. 12. Dostupné na:http://avalon.law.yale.edu/18th_century/prus1785.asp#art1 (31.1.2018)

Treaty of Amity and Commerce Between His Majesty the King of Prussia, and the United States of America; September 10, 1785, Article. 16. Dostupné na: http://avalon.law.yale.edu/18th_century/prus1785.asp#art1 (31.1.2018)

Treaty of Amity and Commerce Between His Majesty the King of Prussia, and the United States of America; September 10, 1785, Article. 22.Dostupné na: http://avalon.law.yale.edu/18th_century/prus1785.asp#art1 (31.1.2018)

Treaty of Amity and Commerce Between His Majesty the King of Prussia, and the United States of America; September 10, 1785, Article. 23. Dostupné na:http://avalon.law.yale.edu/18th century/prus1785.asp#art1 (31.1.2018)

Ženevská konvencia o zaobchádzaní s vojnovými zajatcami Dostupné na: https://cs.wikisource.org/wiki/T%C5%99et%C3%AD_%C5%BDenevsk%C3%A1_%C3%BAmluva_o_ochran%C4%9B_ob%C4%9Bt%C3%AD_v%C3%A1lky (31.1.2018)